

T. C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

**ERKEN DÖNEM POLİTİK SOSYALLEŞME VE
“ÇOCUKLAR İÇİN DEMOKRASİYİ YAŞAMAYI
ÖĞRENME ÖLÇEĞİ” NİN TÜRK ÖRNEKLEMİNE
UYARLANMASI**

ÖZGE SARIYER
2501100177

Tez Danışmanı
Doç. Dr. Sevim CESUR

İstanbul, 2015

Y Ü K S E K L İ S A N S
T E Z O N A Y I

ÖĞRENCİNİN

Adı ve Soyadı : Özge SARIYER

Numarası : 2501100177

Anabilim/Bilim Dalı: Psikoloji Anabilim Dalı

Danışman Öğretim Üyesi: Doç. Dr. Sevim
CESUR

Tez Savunma Tarihi: 17.04.2015

Tez Savunma Saati :14.00

Tez Başlığı : Erken Dönem Politik Sosyalleşme ve “Çocuklar İçin Demokrasiyi Yaşamayı Öğrenme Ölçeği”nin Türk Örneklemine Uyarlanması

TEZ SAVUNMA SINAVI, Lisansüstü Öğretim Yönetmeliği'nin 36. Maddesi uyarınca yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin KABULÜ'NE OYBİRLİĞİ / OYÇOKLUĞUYLA karar verilmiştir.

JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATİ (KABUL / RED / DÜZELTME)
1- Prof. Dr. Gül ŞENDİL		kabul
2- Doç. Dr. Sevim CESUR		kabul
3- Yrd. Doç. Dr. Hale AKSUNA		kabul

YEDEK JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATİ (KABUL / RED / DÜZELTME)
1-Yrd. Doç. Dr. İdil KAYA BALKAN		
2- Yrd. Doç. Dr. Göklem TEKDEMİR YURTDAS		

ÖZ

ERKEN DÖNEM POLİTİK SOSYALLEŞME VE “ÇOCUKLAR İÇİN DEMOKRASİYİ YAŞAMAYI ÖĞRENME ÖLÇEĞİ” NİN TÜRK ÖRNEKLEMİNE UYARLANMASI

Özge SARIYER

Bu araştırmanın amacı, okuma-yazma henüz öğrenmemiş çocukların politik sosyalleşmesi kapsamında erken dönem politik yönelimin; ‘politik bilgi’, ‘politik konularda farkındalık’ ve ‘iyi vatandaşlık kavramı’ açısından hangi yaşlarda farklılaştığını belirlemek, çocukların ailelerinin sosyo-ekonomik durumuna ve çocukların cinsiyetine göre politik yönelimlerinin değişip değişmediğini incelemektir. Bu bağlamda da, Çocuklar için Demokrasiyi Yaşamayı Öğrenme Ölçeği’nin (ÇDYÖ) Türk örneğine uyarlanmasını gerçekleştirmektedir.

Bu amaca yönelik olarak, 5, 6, 7 yaşlarındaki 80 kız ve 76 erkek olmak üzere 156 çocuğa Kişisel Bilgi Formu ve Çocuklar için Demokrasiyi Yaşamayı Öğrenme Ölçeği (ÇDYÖ) uygulanmıştır.

Yapılan analizler sonucunda, ÇDYÖ’nin, Türk örneğine uyarlanması Politik Bilgi (PB) ve Politik Konularda Farkındalık (PKF) alt boyutlarında gerçekleşmiş olup bu yönelimler yaşa bağlı olarak farklılaşmaktadır. İyi Vatandaşlık Kavramı politik yönelimi ise yüzde dağılımları olarak yine yaşa bağlı olarak farklılaşmaktadır. Buna göre bahsi geçen politik yönelimlere dair puan ortalamaları 7 yaşta, 5 ve 6 yaşa göre anlamlı derecede yüksektir. Ölçeğin, Politik Bilgi ve Politik Konularda Farkındalık politik yönelimlerini destekler nitelikte olan diğer maddelerinin yüzde dağılımlarında da

çoğunlukla yaşa bağlı farklılaşma görüldüğü gibi bazı maddelerinde cinsiyet ve sosyo-ekonomik duruma göre farklılaşmalar da bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: erken dönem politik sosyalleşme, erken dönem politik yönelim

ABSTRACT

EARLY POLITICAL SOCIALIZATION AND ADAPTATION OF “SCALE OF LEARNING TO LIVE DEMOCRACY FOR CHILDREN” IN TURKISH SAMPLE

Özge Sarıyer

The purpose of this study is to investigate political orientations of young children who are not yet literate or less literate. In addition to this, it was investigated whether political orientations such as political knowledge, political issue awareness and notions of good citizenship differed by age, socioeconomic status of family and gender. For this purpose, it was examined the adaptation of “Scale of Learning to Live Democracy for Children” in Turkish Sample.

A total number of 156 children who were from 5 to 7 years old (76 males and 80 females) completed Personal Information Form and the Scale of Learning to Live Democracy for Children.

The statistical analysis showed that political orientations such as political knowledge and political issue awareness of the “Scale of Learning to Live Democracy for Children” was adapted to the Turkish population. The statistical analysis about whether political orientations such as political knowledge, political issue awareness and notions of good citizenship differed by age showed that 7 years old children achieved higher scores for political orientations than younger children. The statistical analysis about other questions of scale which support this political orientations mostly differed by age and some of them differed by socioeconomic status of family and gender.

Keywords: early political socialization, early political orientations

ÖNSÖZ

Yüksek lisans öğrenimim boyunca beni yüreklendirmekten yılmayan ve tezim konusunda elinden gelen desteği sağlayarak her zaman yanımda olduğunu hissettiren, gecenin bir yarılarında sabırsız serzenişlerimi sakinlikle ele alıp, ‘Güzelce uyu şimdi, hak ettin.’ diyecek kadar samimiyetiyle beni sarıp sarmalayan değerli hocam Doç. Dr. Sevim Cesur’a teşekkürlerimi sunarım.

Ayrıca hem lisanstaki hem de yüksek lisanstaki psikoloji eğitimim boyunca desteklerini benden esirgemeyen tüm İstanbul Üniversitesi Psikoloji Bölümü öğretim üyelerine teşekkürlerimi sunarım.

Yüksek lisans eğitimimde beraber yola çıktığımız, bu uzun süreçte her türlü desteklerini ve samimiyetlerini her daim hissettiğim canım arkadaşlarım Muharrem Gürhanel ve Deniz Akyıl’a teşekkürlerimi sunarım.

Hayatımın her anında, en iyi kararları zaten kendiliğimden verdiğime beni inandırarak bu yönde her ne dediysem ikiletmeden desteklerini, emeklerini, özenlerini üzerimden esirgemeyen, her zorlandığımda beni tam anlamıyla anlayan sözleriyle vicdanıma değip gözlerimi yaşartan sevgili annem Arzu Sarıyer’e, sevgili babam Namık Kemal Sarıyer’e ve her konuda koşulsuz güvendiğim ve en samimi eleştiriler için başvurduğum canım kardeşim Özlen Sarıyer’e en derin şükranlarımı sunarım.

Özge Sarıyer

Şubat - 2015

İÇİNDEKİLER

ÖZ.....	ii
ABSTRACT.....	iv
ÖNSÖZ	v
İÇİNDEKİLER	vii
TABLO LİSTESİ.....	viii
GRAFİK LİSTESİ	x
1. GİRİŞ	1
1.1 Erken Dönem Sosyalleşme (Toplumsallaşma).....	4
1.2 Erken Dönem Politik Sosyalleşme	6
1.3. Erken Dönem Politik Sosyalleşme Çalışmaları	9
1.4. Erken Dönem Politik Yönelim.....	11
1.5. Erken Dönem Politik Yönelim Çalışmaları	14
AMAÇ.....	22
ARAŞTIRMANIN PROBLEMLERİ	22
2. YÖNTEM.....	23
2. 1. Katılımcılar	23
2. 2. Veri Toplama Araçları	24
2.2.1. Kişisel Bilgi Formu	25
2.2.2. Çocuklar İçin Demokrasiyi Yaşamayı Öğrenme Ölçeği (ÇDYÖ).....	25
3. İŞLEM.....	27
4. BULGULAR.....	28

4. 1. ÇDYÖ'nin Türk Örneklemine Uyarlanmasına Yönelik Geçerlilik ve Güvenirlik Çalışması	28
4. 2. Çocukların ÇDYÖ'nin PB ve PKF Alt Boyut Puanlarının Yaş, Sosyo-Ekonomik Durum ve Cinsiyete Göre Farklılaşması	29
4. 3. Cinsiyet, SES ve Yaşa Göre ÇDYÖ'nin Diğer Maddelerine ait Yüzde Dağılımları	33
5. TARTIŞMA	44
SONUÇ VE ÖNERİLER	52
KAYNAKÇA	53
EKLER	62

TABLO LİSTESİ

Tablo 1: Cinsiyetin Yaşlara Göre Dağılımı	23
Tablo 2: Çocukların Ailelerine Ait Eğitim ve Sosyo-Ekonomik Durumların Dağılım.....	24
Tablo 3: Politik Bilgi ve Politik Konularda Farkındalık Test-Tekrar Test Ortalama ve Standart Sapmaları.....	29
Tablo 4: Katılımcıların Cinsiyet, Yaş ve Sosyo-Ekonomik Durumlarına Göre ÇDYÖ'nin Politik Bilgi Alt Boyutu Puan Ortalamaları ve Standart Sapmaları	30
Tablo 5: Katılımcıların ÇDYÖ'nin Politik Bilgi Alt Boyutu Puanları Üzerindeki Cinsiyet, Yaş ve Sosyo-Ekonomik Durum Etkisinin Varyans Analizleri.....	31
Tablo 6: Katılımcıların Cinsiyet, Yaş ve Sosyo-Ekonomik Durumlarına Göre ÇDYÖ'nin Politik Konularda Farkındalık Alt Boyut Puan Ortalamaları ve Standart Sapmaları.....	32
Tablo 7: Katılımcıların ÇDYÖ'nin Politik Konularda Farkındalık Alt Boyut Puanları Üzerindeki Cinsiyet, Yaş ve Sosyo-Ekonomik Durum Etkisinin Varyans Analizleri.....	33
Tablo 8: Katılımcıların Cinsiyetine, Yaşına ve Sosyo-ekonomik Durumlarına Göre ÇDYÖ'nin, 'İyi Bir Yetişkin Vatandaş Ödülü Kime Verilsin?' Maddesi için Yüzde Dağılımları ve Test İstatistiği.....	34
Tablo 9: Katılımcıların Cinsiyet, Yaş ve Sosyo-ekonomik Durumlarına Göre ÇDYÖ'nin, 'İnsanların Yeteri Kadar Yiyeceği Olmamasıyla İlgili Kimin Suçlu Olduğunu Düşünüyorsun?' Maddesi için Yüzde Dağılımları ve Test İstatistiği.....	36

Tablo 10: Katılımcıların Cinsiyet, Yaş ve Sosyo-ekonomik Durumlarına Göre ÇDYÖ'nin, 'Yiyecek Yetersizliğini Çözmek İçin Ne Yapmak Gerektiğini Düşünüyorsun?' Maddesi için Yüzde Dağılımları ve Test İstatistiği	37
Tablo 11: Katılımcıların Cinsiyet, Yaş ve Sosyo-ekonomik Durumlarına Göre ÇDYÖ'nin, 'İş Bulamayan İnsanlarla İlgili Kimin Suçlu Olduğunu Düşünüyorsun?' Maddesi için Yüzde Dağılımları ve Test İstatistiği	38
Tablo 12: Katılımcıların Cinsiyet, Yaş ve Sosyo-ekonomik Durumlarına Göre ÇDYÖ'nin, 'Kadınların Neden Başörtüsü Taktığını Düşünüyorsun?' Maddesi için Yüzde Dağılımları ve Test İstatistiği	40
Tablo 13: Katılımcıların Cinsiyet, Yaş ve Sosyo-ekonomik Durumlarına Göre ÇDYÖ'nin, 'Demokrasinin Ne Olduğunu Düşünüyorsun?' Maddesi için Yüzde Dağılımları ve Test İstatistiği.....	41
Tablo 14: Katılımcıların Cinsiyet, Yaş ve Sosyo-ekonomik Durumlarına Göre ÇDYÖ'nin, 'Türk Lirası ile Başka Ülkelerde de Ödeme Yapabileceğimizi Düşünüyor musun?' Maddesi için Yüzde Dağılımları ve Test İstatistiği.....	42
Tablo 15: Katılımcıların Cinsiyet, Yaş ve Sosyo-ekonomik Durumlarına Göre ÇDYÖ'nin, 'Türkiye'nin Başkenti Neresidir?' Maddesi için Yüzde Dağılımları ve Test İstatistiği	43

GRAFİK LİSTESİ

Grafik 1. Katılımcıların Yaşına Göre ÇDYÖ'nin, 'İyi Bir Yetişkin Vatandaş

Ödülü Kime Verilsin?' Maddesi için Yüzde Dağılımları.....35

1. GİRİŞ

Erken çocukluğun 5-7 yaş arası döneminde sosyalleşmeye dair, çocuğun bilişinde, dilinde ve kişiliğinde olduğu kadar toplumsal ilişkilerinde de önemli gelişmeler olmaktadır. Bu dönemde kültür ve sınıfsal farklar bakımından aile, yakın çevre, okul öncesi ve okulun ilk yılları ile ilk toplumsal temaslar bakımından giderek genişleyen bir ortam yaratılmaktadır (Gander ve Gardiner, 2007).

Ayrıca bu dönemde çocukların düşünsel yapısı somut düşünceden ileri gelen bir ilişkisellikten soyut ve karmaşık yapılanmalara doğru gitmekte ve neden sonuç ilişkileri de bu gelişime bağlı olarak ilerleme kaydedebilmektedir (Bee ve Boyd, 2009). Çocuklar bu dönemde, iletişim araçlarını, ortak yaşam kurallarını ve deneyimlerini, düşünce tarzlarını, temel inanç ve değerlerini kazanır ve yaşadığı çevreye az ya da çok uyumlu bir yetişkin olma yolunda ilerlerler (Gander ve Gardiner, 2007). İşte bu topluma ve onun yarattığı kültüre uyum süreci, çocuğun sosyalleşmesi olarak adlandırılmakta olup çocuğun aile, okul, yakın çevre ve arkadaşlar etkisinde geliştirdiği çeşitli tutum ve davranışlar, onun sosyalleşmesini çeşitli alanlara ayırmaktadır.

Bu alanlardan biri olan politik sosyalleşme, toplumsal düzenin belirleyicisi olan politik sisteme uyumu öğrenme sürecini ifade etmektedir. Erken çocukluk döneminden itibaren başlayan bu süreç, yaşamın her döneminde üzerine yeni eklemeler yapılarak ve yanlış kabul edilenlerin yerine yeni fikirler yapılandırılarak hayat boyunca devam eder (Erzen ve Yalın, 2012; Yeşilorman, 2006). Bu bağlamda, politik sosyalleşmenin gelişiminde, politik öğrenmenin ne zaman başladığına yönelik sorgulamalar bizi ‘erken’ dönem politik sosyalleşmeye götürmektedir (Dennis, 1968).

Bu noktada pek çok araştırmacı, politik sosyalleşmenin bir ifadesi olarak politik yönelimlerin (politik bilgi, politik konularda farkındalık, politik katılım ve vatandaşlık kavramı gibi politik tutumlar), ne zaman başladığı ve nereye kadar

devam ettiği konusunda çeşitli dűřünceler öne sürműřlerdir. Örneđin; Niemi ve Hepburn (1995), çok küçük yaşlardaki çocuklarda siyasi kavramların, çocuklar için fazla soyut ve karmaşık gelebileceğinden dolayı 14 yaşından sonra tutarlı ve uzun süreli sonuçlar alınabileceğini savunurken Sears ve Brown (2013) gibi isimler küçük çocukların politik sosyalleşmesinde, temel düzeyde sosyal reflekslerin yeterli olabileceğini söylemektedirler. Bařka bir deyişle, birçok araştırmacıya göre çocukların erken yaşlardan başlayarak politik otoriteye, kurumlara ve ulusal sembollere ilişkin en temel, basit ve genel politik yönelimleri mevcuttur (Alkan, 1989; Hess ve Torney, 2005; van Deth, 2011; Yeřilorman, 2006;). Hatta Easton ve Dennis (2009), politik yönelimler ne kadar erken yaşta benimsenirse, ilerleyen yıllarda aşınmasının daha az olabileceğini söyleyerek, erken yaşlarda edinilen politik tutumların kolay değişmediğine işaret etmişlerdir.

Böylelikle politik yönelim çalışmaları, soyut-somut ve neden-sonuç ilişkileri gibi bilişsel süreçlerin gelişimi paralelinde erken dönem (5-9 yaş arası), geç çocukluk dönemi (9-13 yaş arası) ve ergenlik (yaklaşık 13-18 yaşları arası) olarak ayrılabilir (Milburn, 1998). Erken dönemdeki politik yönelimler temel, genel, somut ve duygusal ifadelerle değerlendirilirken yaşla beraber daha kapsamlı, siyasi kurumlara yönelik ve ideolojik bakış açılarına atfedilen belli birikimler olarak ele alınabilmektedir (Milburn, 1998).

Politik yönelimler; politik bilgi, politik konularda farkındalık, vatandaşlık kavramı, politik katılım, partili davranışları gibi kavramlara ayrılabilirken, bu politik yönelimler üzerinde etkili olan öncüller ve etkenler; aile, okul, cinsiyet, etnik ve sosyo-ekonomik durum, arkadaşlar, yaygın medya, kişilik özellikleri, genetik özellikler olarak sıralanabilmektedir. Tüm bunlara yönelik çeşitli çalışmalara ilerleyen bölümlerde yer verilmiştir.

Politik yönelim kavramları ve onlar üzerindeki çeşitli etkenler bakımından literatür incelendiğinde erken dönem politik sosyalleşme çalışmalarının ergenlere ve yetişkinlere göre azlığı göze çarpmaktadır. Van Deth ve arkadaşlarının da (2011) belirttiği gibi çocuklar, sadece geleceğin vatandaşları olarak değil şimdinin de

vatandaşları olarak da kabul edilmekte olup özellikle okuma- yazma henüz öğrenmemiş çocukların politik yönelimlerinin, okullardaki tek tip eğitime değip nispeten homojenleşmesinden önce ve sonraki değışimleri yine aynı araştırmacılar tarafından araştırılmıştır. Buradan da hareketle bu araştırmanın amacı, okuma-yazma henüz öğrenmemiş çocukların politik sosyalleşmesi kapsamında erken dönem politik yönelimlerinin hangi yaşlarda farklılaştığını belirlemek, çocukların ailelerinin sosyo-ekonomik durumuna ve çocukların cinsiyetine göre politik yönelimlerinin değışip değışmediğini incelemektir. Türk örnekleme açısından buna yönelik çalışmalar sınırlı olup Çocuklar için Demokrasiyi Yaşamayı Öğrenme Ölçeğı'nin Türk örnekleme uyarlanması yine bu araştırma kapsamında gerçekleştirilmiştir. Pek çok alanda olduğu gibi sosyo-ekonomik durumun, politik yönelimlere doğrudan etkisinin yanı sıra aile, okul, arkadaş, medya unsurları da dolaylı etkilediğı düşüncesiyle çocukların ailelerinin sosyo-ekonomik durumuna ve ek olarak da çocukların cinsiyetine göre politik yönelimlerin değışip değışmediğini incelemek, bu araştırmanın bir diğer amacı olmaktadır.

1.1 Erken Dönem Sosyalleşme (Toplumsallaşma):

Genel bir deyişle sosyalleşme, toplumla bütünleşmeyi, uyumu (entegrasyon) ifade eder (Bilgin, 2003). Bu uyum, çocuğun ailesine ve içinde yaşadığı kültüre uygun tutumları öğrenmesiyle ilerleyen bir süreçtir (Morris, 2002). Bu bağlamda sosyalleşme, bireyin biyolojik bir organizmadan, sosyal tutum ve davranış kabiliyetine bağlı kendini özgürleştiren ya da kısıtlayan sosyal bir benliğe dönüşümünde ‘öğrenilen’dir.

Bu öğrenme süreci, bireyin belirli bir sosyal grubun işlev gören bir üyesi haline gelmesi ve o grubun diğer üyeleriyle değerleri, davranışları ve inançları paylaşmasıyla yaşamı boyu devam eder (Gander ve Gardiner, 2007). Ancak sosyalleşme, toplum ve bireyin birbirini belirlediği, dönüştürdüğü etkileşim ve değişim sürecidir (Erzen ve Yalın, 2012). Bu süreç, erken çocukluk döneminde belirgin hala gelmekle beraber anne-baba-çocuk, çocuk-kardeşler, çocuk-yaşlılar, çocuk-yakın çevre arası etkileşimi kapsayarak ergenlik döneminde de önemini korumaktadır (Gander ve Gardiner, 2007).

Sosyalleşmenin erken çocukluktan ergenliğe doğru yaşa bağlı dönemsel etkileri, temelde o kültürün o yaş grubundaki çocuktan ne beklediğiyle alakalı görünmektedir (Koştaş, 1999). Yani toplumun, bilişsel beceriler paralelinde okul öncesi çocuklarda sosyalleşmeye yönelik sorumluluk, farkındalık davranışı beklentisi az iken yaş ilerledikçe bu beklentiler artmakta böylelikle çocuğun daha çok ‘sosyalleşmesi (toplumsallaşması)’ beklenmektedir. Çocuk, çevreye daha fazla uyum sağladığı, toplumda işlev görebilmek için duygularının ve heyecanlarının üzerinde denetim kurduğu, ahlaki kurallara saygı gösterdiği (Gander ve Gardiner, 2007) oranda sosyalleşmiş kabul edilir.

Kağıtçıbaşı’na (2006) göre de sosyalleşme, çocuğun ailesinin, akraba ve komşuluk çevresinin, yaşadığı şehrin ve ulusunun bir parçası olduğunu öğrenerek toplumun bir üyesi haline gelmesidir. Çocuğun, aile içindeki konumundan yola

ıkarak geliştirdiği duygusal bağlar ilk ve önemli sosyalleşme alanını oluşturur (Aslan, 2002).

Büyümekte olan ocuk, etrafındakilerle etkileşim sonucu, onlarınkine benzer ya da farklı davranışlar geliştirebildiği gibi etrafında bulunanların, her gün karşılaştığı sayısız olayların, içinde bulunduğu sosyo-ekonomik-kültürel koşulların, gelenek, tre ve yasaların etkisi altında sosyal kimliklerini oluşturmaya başlayarak toplumsal bireylere dönüşür (Kağıtbaşı, 2006).

Bandura'nın Sosyal Bilişsel Teorisi kapsamında ise çocuklar, başkalarını gözlemleyerek ve onların yaptığını yaparak yalnızca açık davranışları değil, fikirleri, beklentileri ve benlik kavramlarını da öğrenirler (Bandura, 2001). Yine Bandura'ya (2001) göre çocuklar belirli pekiştirme ve model alma biçimleri ile kendi yapabilecekleri ve yapamayacakları (z yeterlik) ile ilgili beklentileri de öğrenirler. Böylece ocuklar, öğrendiklerini içselleştirerek davranışlarındaki kalıcılık ve tutarlılık standartlarını sağlayarak topluma 'uyumlu' hale gelirler (Bee ve Boyd, 2009). Bu noktada, ailenin sosyo-kültürel yapısından gelen belirli adetler, gelenek ve tutumlar altında ocuk, doğal olarak hangi tutumları kabul edip kendisi için adapte edeceğini seçme özgürlüğüne kavuşurken, bunlara yönelik ilk deneyimlerinin etkisinde kalabilmektedir (Aslan, 2002). Diğer bir deyişle, sosyalleşme deneyimleri kaynaklı adet, gelenek ve tutumların öğreniminden oluşan kültür edinme süreci, etnik ve sosyo-ekonomik faktörlerden önemli derecede etkilenen bir olgudur (Alkan, 1989).

Genel olarak sosyalleşmenin çalışma konuları arasında; bağımlılık, saldırganlık, taklitle öğrenme, bağımsızlık, başarı güdüsü, cinsiyet rolü, ahlak gelişimi, ayrıca öğrenme, zeka gelişimi, düşünme ve algı gelişimi gibi kavramlar bulunmaktadır (Bee ve Boyd, 2009).

Alt alanlar olarak ise sosyalleşme; aile sosyalleşmesi, örgütsel sosyalleşme, ekonomik sosyalleşme ve politik sosyalleşme gibi alanlarda incelenebilmektedir. Örneğin; erken dönem ekonomik sosyalleşme çalışmaları kapsamında Berti ve Bombi (1988) ocuklara 'İş nedir?', Maaş nedir?', Para nedir?', Yoksul kime denir?',

Zengin kime denir?’ gibi sorular yönelterek çocuklardaki “ekonomi” anlayışının gelişimini araştırmışlardır (akt. Markavis, 2008). Erken dönem politik sosyalleşme kapsamında ise çocukların, toplumsal kuruluşların (hükümet vb.) işleyişini ve politik örgütleri (partiler vb.), ne kadar anlayabildiklerine yönelik Greentstein’in (1965) yaptığı ile Davies’in (1968) ülke ve ulusa bağlılık hakkında çocukların ne kadar fikir sahibi olduklarına dair çalışmaları bu alanın öncülleri olmuştur (akt. Markavis, 2008).

Bir diğer sosyalleşme alanı olarak politik sosyalleşme ise bu araştırmanın da inceleme konusu olarak bu alana yönelik detaylı bilgi ileriki bölümlerde ele alınmıştır.

1.2 Erken Dönem Politik Sosyalleşme:

Sosyalleşme gibi yine bir öğrenme süreci olarak politik sosyalleşme, içinde yaşanılan politik sisteme uyumu öğrenmedir (Warleigh, 2001). Bu bakımdan politik sosyalleşme, toplumun bütün sosyalleşme süreçleri içinde, siyasal kültürün niteliklerini ve öğelerini belirleyici bir süreçtir (Tokgöz, 1978). Daha geniş bir ifade ile politik sosyalleşme, politik kültür içindeki tutumlar, bilişler, değerler, politik sisteme yönelik duygular, çeşitli roller ve rol yükümlülüklerini öğrenmeyi içerir (Almond ve Coleman, 1960 akt., Dennis 1968). Kişinin, bütün olarak sistemi desteklemek ya da reddetmek eğilimini etkileyen ve siyasi faaliyette bulunma azmini şekillendiren bir kavramdır (Heater, 1974, akt. Warleigh 2001).

Politik sosyalleşmenin, Politik Psikolojinin bir alt disiplini olarak ortaya çıkması ve bu ismi kazanması ise Hyman’ ın 1959 yılındaki bu konuda derlediği literatür çalışmalarını barındıran ‘Politik Sosyalleşme’ kitabına dayanır (Dennis, 1968; Lyons, 1970; Mcdevitt ve Chaffee, 2002; Niemi ve Sobieszek, 1977; Sears, 1975; Tokgöz, 1978;). Hyman’a göre kişiler, politik sosyalleşme açısından siyasal

tutumlarını, yaşantılarının çok erken döneminde öğrenmektedirler (akt. Tokgöz, 1978).

Erken dönem politik sosyalleşmeyle ilgili çalışmalar; erken çocukluk döneminde öğrenilerek yetişkin hayatına uygulananların ne olduğunu içerir ve erken dönem deneyimlerine bağlı olarak sonraki hayatta nasıl davranıldığını ele almaktadır (van Deth ve ark., 2011). Politik sosyalleşme, pek çok çocuğun politik yönelimini; idealler ve hükümet yapısı hakkındaki inançlar, bilişsel tutarlılık ve sisteme yönelik duygusal eğilimler olarak şekillendirir (Torney ve Hess, 1971).

Bu noktada, bireyin sosyal yapı içinde politik sosyalleşme gelişimleri, temasta oldukları çevrenin çeşitli şartlarına (sosyo-ekonomik durum, ülke rejimi, aile yapısı gibi) bağlı olarak şekillenmektedir (Diemer, 2012). Bu şekillendirmeye en önemli katkıyı sağlayan kavramlardan biri ailedir (Gümüş, 2005). Yani çocuklar sadece okul eğitimiyle değil ayrıca çeşitli aile içi deneyimler ve katılımlarla bu süreci yaşamaktadırlar (Almond ve Verba, 1963, akt. Warleigh, 2001). Aile, destekledikleri partilerden yansıttıkları ve oy verme davranışları vasıtasıyla politik fikir, tutum ve davranışlar için bir aktarım kaynağı oluşturarak, çocuğun sosyalleşmesine katkıda bulunur (Jennings ve Niemi, 1968). Ayrıca, kişinin sosyo-ekonomik ve kültürel çevresi, onların politik sosyalleşmelerine dair nelerle erken ya da geç, yoğun ya da yüzeysel, daha çok ya da daha az karşılaşacaklarını belirleyen en önemli etkidir (Yeşilorman, 2006).

Erken çocukluk döneminde çocuklar, temel siyasal görüşleri ve ideolojileri basitçe kavrayıp politik sistem farklılıkları hakkında fikir sahibi olabilirler (Torney ve Hess 1971; van Deth, 2011). Çocukların politik sosyalleşmesi, bilişsel gelişimlerine paralelinde genişleyerek devam eder. Bu bağlamda, somut dünya algısı beraberinde somut ulusal semboller (bayrak, devlet başkanı fotoğrafı gibi) erken çocuklukta daha önemli iken, ileri dönemlerde bu önem azalır (Hess ve Torney 2005).

Bahsi geçen bilişsel gelişim doğrultusunda Easton ve Dennis'e (1969) göre politik sosyalleşme; politik öğrenmede yani siyasal dünyayı anlamlandırma

sürecinde çeşitli basamaklardan oluşur (akt. Erzen ve Yalın, 2012; ayrıca bkz. Niemi & Sobieszek, 1977; Sears, 1975; Tokgöz, 1978). Bu basamaklar şunlardır;

Politikleştirme: Çocuğun, politik sisteme duyarlı hale gelerek aileden ve okuldan daha üstte bir otorite olduğunu kavramasıdır. Çocuklar 5-6 yaş arasında destek, itaat ve saygı talep eden dıştan bir gücün (otorite) farkına varırlar. Bu farkındalıklar, erken yaşta siyasal görüşlerin oluşmasına katkı sağlar.

Kişileştirme: Çocukların siyasal sistemi ve otoriteyi tek bir kişi ile (cumhurbaşkanı, başbakan) özleştirmesidir. 6-7 yaş arası çocuklar için parlamento, meclis gibi karmaşık siyasal kurumlardan önce cumhurbaşkanı gibi tek bir kişiyi öğrenmek daha kolay gelir. Bu da onların politik sınırlılıklarına işaret eder.

İdealleştirme: Çocukların siyasal otoriteleri güvenilir, iyi huylu ve yardımsever olarak algıladıkları basamaktır. Politikacıların ihtiyacımız olduğu her zaman bize yardım ettiği ve herhangi birisinden daha çok şey bildiklerini düşünürler. Çocuklar okul öncesinde ya da ilkokul döneminin başlarında politik tutum bakımından bu kavramlaştırmaya daha yakındır.

Kurumsallaştırma: 7-8 yaştakiler için insandan bağımsız hükümet, meclis ve oy verme gibi kavramların öğrenildiği aşamadır. Siyasal otoritenin tek bir kişiden çıkarılıp kurumlara atıf yapıldığı evredir. Bu noktada çocuklar ilk önce yerel yönetimlerin farkına varıp sonra bu hiyerarşik yapılanmanın diğer makamlarını da algılarına katarlar.

Politik sosyalleşmeye dair çeşitli araştırmacıların araştırmaları ise ilerleyen bölümde detaylı olarak aktarılmaya çalışılmıştır.

1.3 Erken Dönem Politik Sosyalleşme Çalışmaları:

Erken dönem politik sosyalleşme hakkındaki çalışmalar, Piaget ve Kohlberg'in bilişsel ve ahlaki gelişim evreleri paralelinde yaşla beraber ben-merkezlilikten daha genel ve toplum-merkezliye doğru bir gelişim olduğu görüşüne kadar dayandırılabilir (Markavis, 2008; Merelman, 1969; van Deth ve ark., 2011). Piaget'ye göre okul öncesi çocuklar (2-6 yaş arası) çevredeki düzenlilikleri keşfetmeye, insanları ve nesneleri sınıflandırmaya başlayıp iyi ve kötü kavramlarını öğrenir ve bu değerleri içselleştirilmeye başlar (Gander ve Gardiner, 2007). Bu dönem, ahlaki gerçeklik evresi olup, çocuklara göre kuralları çiğnemek ya da değiştirmek yanlıştır ve cezalandırılır, bu yüzden kurallara uymak doğrudur (Gander ve Gardiner, 2007).

Piaget ve Weil'in (1976) 5-13 yaş arası çocuklarda vatan ve yabancı ülke tasarımları konusunda yaptıkları araştırmada, çocukların bilişsel ve duygusal gelişimleri göz önünde tutulduğunda 5-6 yaşındaki çocuklar, şehir-ülke arasındaki fark, ülkeye aidiyet ve de yabancı ülkelerin varlığına dair tam bir tasarım geliştiremezken ilerleyen yıllarda bu ben-merkezli duygusal değerlendirmeden çıkıp kendini ve ailesini aşan bir kavram olarak 'toplum'un farkına varırlar (akt. Markavis, 2008). Kohlberg 1974 yılında, çeşitli okullarda yaptığı çalışmada ise topluluk bilinci oluşturmaya yönelik sosyalleşme ve demokrasi anlayışı üzerinden çocuklardaki ahlaki gelişimi araştırmıştır (akt. Çinemre, 2013). Bu okullarda çocukların, okul kurallarının oluşturulmasına katılımları ve okul kararlarını oylama yoluyla alma gibi demokratik faaliyetler ile ahlaki gelişimlerini destekleyecek yapılar uygulanmaya başlamış, böylelikle öğrencilerin ahlaki gelişim ve demokratik otokontrollerinde ilerlemeler ortaya konmuştur.

Erken dönem politik sosyalleşmenin öncül araştırmacılarından olan Greenstein (2009), çocukların politik fikirlerinin idealleştirilmesinden yola çıkarak ilköğretim çağındaki çocukların (7-14 yaş arası) politik tutumlarının gelişiminde otoritenin etkilerini, otorite figürlerinin farkındalığını ve bu figüre tepkilerini araştırmıştır. Bu

kapsamda, otoriteye dair inanç ve iyimserlik yaş ilerledikçe azalmaktadır (Greenstein, 2009). Diğer önemli isimlerden Niemi (1968), Easton ve Dennis (1969) ise erken dönemde etkilenen politik olayların, bireyin sonraki dönemlerini etkilemesindeki önceliği destekleyen kanıtlar ve tartışmalar sunmuşlardır (akt. Niemi ve Sobieszek, 1977). Fiorina (1980), Cook (1985) ve Sears (1989) gibi sonraki araştırmacılar ise erken dönem politik sosyalleşmenin değerini sorgulayıp çocuklar ve ergenlerin daha yeni koşullar ve olaylar hakkındaki yargılarının, politik tercihlerini önceki politik tercihlerine göre önemli ölçüde değiştirebileceğine yönelik kanıtlar sunmuşlardır (akt. Alford ve ark., 2005).

Ancak, bahsi geçen araştırmacıların çalışmalarında yaklaşık 1000 ila 10000'in üzerinde çocuğun çoğunluğunu beyaz, orta sınıf ve modern aileden gelenler oluşturmuş olup çocukların çok az bir kısmı o toplumun azınlık grubundan, kenar mahallerinden ve düşük sosyo-ekonomik düzeyden gelmişlerdir (Lyons, 1970). Lyons (1970) ise politik sosyalleşmeyi, etkinlik (politikada etkin rol alma beklentisi) ve politik olumsuzluk (hükümete duyulan olumsuz tutumlar) açısından ele alarak çocukların yaşadığı çevre ile azınlık gruba (siyahîler gibi) ait olmanın bu açılar üzerindeki etkisini incelemiştir. Buna göre 10-11 yaşındaki çocuklar için azınlık gruptakiler, hem kenar mahalledeki diğer çocuklara göre, hem de çoğunluk gruba göre daha az politik etkinlik ve daha çok politik olumsuzluk tutumu içindedirler. Azınlık gruplarının politik sosyalleşme üzerindeki etkisine bir örnek de Almanya'da azınlık gruptaki Türk ailelerin çocuklarının daha düşük politik yönelim (politik bilgi ve politik konulara farkındalık) puanları aldıkları sonucudur (van Deth ve ark., 2011).

Tün bu politik sosyalleşme çalışmalarına bakıldığında politik sosyalleşmenin çeşitli tutum ve davranışlar üzerinden incelenen politik yönelimlere ayrıştığı gözlenmektedir. Bu bağlamda, çocuklardaki politik tutum, davranış ve rollerle belli bir politik yönelim oluşur ve bu yönelim çocukların erken dönem politik sosyalleşmesini şekillendirir (Torney ve Hess, 1971)

1.4 Erken Dönem Politik Yönelim:

Politik yönelim, bireyin politik sistem ve yasalarla belirlenen idealler hakkındaki inançlarını ve bilgilerini içerir (Torney ve Hess, 1971). Bu anlamda insanlar politik yönelimleriyle politik sosyalleşmelerini şekillendirmektedirler.

Erken dönem politik yönelim ise çocukların toplum görüşü, seçim davranışı ile onların politik otoriteye, kurumlara ve ulusal sembollere ilişkin en temel, basit ve genel tutumlarını içerir (Sears, 1983 akt. van Deth ve ark., 2011). Çocukların politik dünyalarının başlangıcında, politik öğelerin sadece ‘iyi’ ya da ‘kötü’ olduğuna inanmaya yönelik duygusal değerlendirmeler yer almaktadır (Hess ve Torney, 2005). Çocukluk döneminde kısıtlı bir genellemeye sahip olan bu politik tutumlar, yaş ilerledikçe farkındalığın ve çeşitli etkenlerin artmasıyla çeşitlenmektedir (Sears, 1975).

Erken dönemde politik tutumlar, davranışsal yönelimler, çevre ve aile faktörleri tarafından şekillendirilir (Alford ve ark., 2005; Haller ve Thorson, 1968; Hess ve Torney, 2005; Murray ve Mulvaney, 2012; Ventura, 2001). Erken yaşlarda aile, çocuğun ilk karşılaşılan kurum olarak ele alınıp, ülkeye sadakat, kurallara uyma ve otoriteye saygı duyma gibi politik tutumların öğrenilmeye başlandığı ortam olarak da düşünülebilir (Haller ve Thorson, 1968). Hyman’a (1959) göre Amerikalı çocuklar, ailelerinin destekledikleri partiye sadakat üzerinden çok erken yaşlarda parti kimliği gibi politik yönelimleri kazanabilmekte olup bu kimlik oluşumu, nüfusun büyük çoğunluğu için zaman içinde devam eder (akt.; Searing ve ark, 1973).

Politik yönelimin kaynağında, kalıcı ilişkilere sahip erken çocukluk dönemi faktörlerinin mi yoksa bu faktörlerin yakın zamandaki olaylardan (konuşmalar, deneyimler) etkilenme eğiliminin mi olduğu sorgulanmaktadır (Alford ve ark., 2005). Niemi ve Sobieszek’e (1977) göre çocuklar yaygın öngörünün aksine politik otoriteyi idealize etmeyerek, yetişkinler ve gençler gibi devam etmekte olan politik olaylara tepki verirler. Özellikle daha erken çocukluk dönemlerinde politik liderin iyiliği ve liderliği ile ilgili abartılı politik tutumlar sergilense de (Lyons, 1970)

otoriteye yönelik olumsuz görüşlerin bu tutumu değiştirmesinde hiçbir engel yoktur (Niemi ve Sobieszek, 1977). Yani medyanın da etkisiyle çocuğun etrafındaki yetişkinler (aile bireyleri, öğretmenler vb.) açısından siyasal sistemin bazı yönlerinin başarısız olduğu yaygın görüşü varsa büyük olasılıkla bu irade çocukların görüşlerine de yansıtılacaktır. Daha açık bir ifade ile eğer yetişkinler politik liderleri olumlu buluyorsa çocuklar da öyle bulacaklardır (Niemi ve Sobieszek, 1977). Ayrıca, politik tutum ve davranış üzerinde eğitimin doğrudan etkisi bulunmakla beraber bu politik tutumda ailenin veya diğer çevresel etkenlerin öğretileri okulunkilerle çatışmaya girerse eğitimin çocuğun politik tutumundaki etkisi azalabilir (Prewitt ve ark., 1966).

Politik yönelim, pek çok araştırmacı tarafından çeşitli kavramlarla ele almıştır. Örneğin;

Coffé ve Bolzendahl (2010) ile Searing ve ark. (1973) politik yönelimi; parti kimliği, etkinlik (politikada etkin rol alma beklentisi), politik olumsuzluk (hükümete duyulan olumsuz tutumlar), hükümetin güvenilirliği gibi kavramlara ayırmışlardır.

Torney ve Hess, (1971) ise a) Ulusa bağlanma (bayrak ve tarih bilgisinin okullarda erken dönemde geliştirilmesiyle oluşan güçlü duygusal bağ) b) Devlet kurumuna ve temsilcilerine tutum, c) Kurallara uyan ve demokratik süreçlere katılan vatandaşlık rolü, d) Seçimler ve politik partilere bakış açısı olarak politik yönelimi ayırımlar.

Easton ve Dennis (1969) politik yönelimi; bakış açıları, duygulanım ve politik objelere yönelik evrimler olarak nitelendirmişlerdir (akt. Searing ve ark, 1973).

Sears (1975) ise politik yönelim bakımından politik sisteme bağlanma, partili davranışları, politik katılımı (oy verme vb.) ele almış olup politik sisteme bağlanmayı da genel olarak devletin toplum politikalarına destek, devlet politikasına güvenmek ile bayrak, sloganlar, devlet kahramanları ve olayları gibi rejim sembollerinin etkisi şeklinde açıklamaktadır.

Politik yönelimin incelenmesinde van Deth ve arkadaşları (2011) üç temel kavram seçmişlerdir. Bunlar; politik bilgi (Political Knowledge), politik konularda

farkındalık (Political Issue Awareness), iyi vatandaşlık kavramıdır (Notions of Good Citizenship). Bu araştırmada da erken dönem politik yönelim, bu kavramlar üzerinden ele alındığından bunları detaylı açıklamakta yarar görülmektedir.

Politik Bilgi: Bireyin, son ve güncel politik olaylardan haberdar olması ve siyasi partiler arasındaki ideolojik farklılıkların algılaması ile ilgilidir (Langton ve Jennings, 1968). Bu bilgi hükümete dair propagandalardan, medyadan, politikaya yönelik aile deneyimlerinden edinebilir (Torney ve Hess, 1971). Politik bilgi, politik görüş ve siyasal davranış farklılıklarını belirgin hale getirerek oy kullanma ve siyasi işleyişi anlama isteği gibi politik katılımları destekler (Bartle, 2000). Çocukların bilişsel süreçleriyle alakalı olup onlar için daha basit ve temel ifadelerle politikacının, partilerin ve kuralların ne kadar bilindiğini, başbakanın tanınması, nasıl başbakan olunacağı, ülke gücünün kimde olduğu, politikacıların ne yaptığı ve hükümet nedir ve ne yapar gibi bilgileri içerir (Carpini ve Keeter, 1993, Orum ve ark., 1974).

Politik Konularda Farkındalık: Politik süreçler içerisinde sosyal ve politik meseleler ile olayların öneminin nasıl değerlendirildiği ile alakalıdır (Bartle, 2000). Bu bağlamda, çevre kirliliği, açlık, savaş, işsizlik, göç ve terör gibi politik meselelerden haberdar olunup olunmadığına yönelik bir kavramdır (van Deth ve ark., 2011). Torney ve Hess'e (1971) göre çocuklar politik meseleler ve konuları tanımlayabilirler ancak politikanın doğasına bağlı olarak çatışmalı durumun farkında olmayabilirler. Çünkü politik meseleler bir yandan olumsuz meseleler bünyesinde barındırırken diğer yandan alternatif koşulları da bünyesine dahil etmektedir (van Deth ve ark., 2011).

İyi Vatandaşlık Kavramı: Demokratik ve sosyal hayatın gereksinimlerini ve beklentilerini karşılama noktasında vatandaşlık rolü, toplumsal ilişkilere katılım, dayanışma, eşit fırsatlar bakımından politik normlar, değerler ve politik sistem için temel oluşturur (van Deth, 2007). Okula başlamakla beraber nasıl 'iyi' vatandaş olunur ve politik sistemde vatandaşlarını yeri kavramları öğrenilmeye başlanır (Torney ve Hess, 1971). İyi vatandaşlık ise politik tutum ve davranışın idealliliğiyle

ilgili bir kavramdır (Langton ve Jennings, 1968). Van Deth ve arkadaşlarının (2011) yaptığı bir araştırmaya göre çocukların %80'i başkalarına yardım eden, çok çalışan, kurallara her zaman uyan kişileri iyi vatandaş olarak tanımlamaktadırlar. Torney ve Hess'e (1971) göre ise 7-14 yaş arası çocukların iyi vatandaş tanımları erken dönemde, 'İyi vatandaş, evi temiz ve nazik olan kişidir.' olurken, sonraki yıllarda 'Diğerlerine yardım eden, kurallara uyan', daha sonra da 'Oy kullanan, ülkenin gidişatı ile ilgisi olan kişi' olmuştur. Çocuklar, iyi vatandaşlığı onlara kimin öğrettiği sıralamasını da 'öğretmen- anne- din görevlisi- baba- medya- arkadaşlar' şeklinde yapmışlardır.

Erken dönem politik sosyalleşme kapsamında erken dönem politik yönelim kavramları ve bu kavramları etkileyen etkenlere yönelik çalışmalara ileriki bölümde yer verilmiştir.

1.5 Erken Dönem Politik Yönelim Çalışmaları:

Politik yönelim çalışmalarında, politik yönelim pek çok kavram noktasında (politik katılım, politik etkinlik, partili davranışı, otoriteye karşı tutum, politik konulara farkındalık, vatandaşlık kavramı vb.) ele alınıp; aile ve okul en önemlileri olmak üzere yaş, cinsiyet, akran grupları, yaygın medya, etnik ve sosyo-ekonomik durum, kişilik özellikleri, genetik özellikler gibi etkenlerin politik yönelim üzerindeki etkisi araştırılmıştır (Dennis, 1968; Niemi ve Sobieszek, 1977; Torney ve Hess, 1971; van Deth 2011; Ventura 2001).

Özellikle, politik yönelim çalışmalarında aile önemli bir belirleyici kabul edilmiştir. Örneğin; Aileden çocuğa politik yönelimin aktarılması noktasında ailenin parti kimliğiyle ilişkili olarak çocuğun ileride ailesinin desteklediği partiye oy vermesi bilinen bir kabul olmuştur (Ventura, 2001). Benzer şekilde Jennings ve Niemi'nin (1968) lise öğrencileri üzerinde yaptığı bir araştırmada aile ve çocuğun politik parti tutumları yüksek korelasyon bulunmuştur. Aynı şekilde, Torney ve

Hess'in (1971) yaptığı bir araştırmada ise aynı aileye mensup kardeşlerin, partilere yönelik politik tutumlarında diğer politik tutumlardan daha fazla benzerlik gösterdikleri bulunmuştur. Murray ve Mulvaney'e (2012) göre ise otoriter ailelerin politik ideolojilerine ait tutumlarını, hoşgörülü-serbest bırakan ailelere göre daha güçlü aktarmaları söz konusu olabilmektedir. Farklı bir açıdan ele alındığında ise, liseli ya da üniversiteli çocukların kendi ailelerinin politik tutumuna etkisi araştırılmış olup çocuğun eğitim seviyesi arttıkça ailenin politik görüşünü etkileyebildiği bulunmuştur (Hagestad, 1977 akt. Mcdevitt ve Chaffee, 2002).

Yaş yönünden ele alındığında ise, yaşın ilerlemesiyle beraber bilişsel süreçlerin de desteğiyle çocukların politik yönelimleri de daha net olmakta ve politik bilgileri artış göstermektedir (Connell, 1972, Dowse ve Hughes, 1971). Buradan hareketle Davies'e (1968) göre çocuklar 12 yaşına kadar, önde gelen politikacılar, parti imgeleri, sınıf ayrımları, ulusa dair unsurlar ve basit ideolojik temelleri kavrayarak sabit ve nispeten somut politik bir dünya temsili oluşturmaktadırlar (akt. Markavis 2008). Diğer bir ifadeyle, yaşla beraber çocukların düşünsel yapısı somut düşünceden ileri gelen bir ilişkisellikten soyut ve karmaşık yapılanmalara doğru gitmektedir (Bee ve Boyd, 2009). Bu noktada, Easton ve Dennis (1969) çocukların politik yönelimlerinin yaklaşık 3 yaşında başlayıp, 13 yaşında tamamlandığından söz etmişlerdir (akt. Sears, 1975). Alkan da (1989), çocuğun 4-5 yaş gibi çok erken dönemlerde dahi, aile dışındaki otoritelerin farkına vardığını; 11-13 yaşlarında da siyasal görüşlerinin biçimlendiğini öne sürmüştür. Bu bağlamda Tajfel'e (1969) göre, 6 ve 7 yaşındaki çocuklar, genel anlamda hangi ülkeleri sevip sevmediklerinden çok, bu ülkelerle yaşamakta oldukları ülke arasındaki ilişkilere yönelik açıklama yapmışlardır (akt. Sears, 1975). Örneğin; İsrailli çocukların Araplara karşı, Amerikalı ve Batı Almanyalı çocukların Rusya'ya karşı politik açıklamaları, birbirlerini sevmemekten çok bu ülkeleri düşman devlet olarak görmelerine yöneliktir. Yaşa bağlı somut kavramlaştırmaların önemine yönelik olarak Weinstein'ın (1957) araştırmasına göre ise okul öncesi dönemdeki çocukların önüne aralarında kendi ülkelerinin bayrağı da olmak üzere çeşitli bayraklar konulup aralarından kendi tercihlerini yapmaları söylenmiş, beyaz fil bulunan Siyam (Bir

Tayland bayrağı çeşidi) bayrağı çocukların kendi ülkelerinin bayrağından daha çok ilgilerini çekmiştir (akt. Markavis, 2008). Yine çocuğun yaşla beraber gelişen bilişsel yapısının gelişimini ortaya koymak amacıyla Amerikalı bir çocuktan, 10 yaşındayken ve daha sonra 13 yaşındayken ‘ABD başkanı olsaydın ne yapardın?’ sorusuna cevap olacak şekilde bir kompozisyon yazması istenmiştir (Bee ve Boyd, 2009). Çocuğun 10 yaşındayken yazdığı kompozisyonunda ABD’deki şehirlerin uzayda kopyasının yapılması ve o şehirlere iki milyon yıl yetecek yiyecek stokunun yapılması gibi başkanın somut dünyayı yönlendirebilme yeteneğiyle ilgili düşünceleri içeren ibareler bulunurken 13 yaşında yazdığı kompozisyonda yasaların tek kişiden değil çoğulcu bir anlayışla çıkması gerektiğine dair ibarelerin yanında nefret azalır sa suç oranının da azalacağına dair soyut ve işlevsel ifadeler dikkat çekmiştir.

Cinsiyet bağlamında ise Hess ve Torney’e (2005) göre kız çocukları, politik sistemi daha çok kişiler arası olaylara bağlı algılayarak kişiselleştirme eğiliminde olup politik kurumları ve oy verme gibi süreçleri daha az önemli bulurlarken erkekler, politik sistemi daha kurumsal olaylar olarak algılayarak politik konuları düşünme konusunda daha aktif bir çizgide olmuşlardır. Bu noktada, Cinsiyet Rolü Teorisine göre kızlara daha özel, daha şefkatli ama daha pasif olduğu roller, erkeklere ise liderliğe, kamu rollerine, özerkliğe ve özgüvene teşvik eden roller öğretilmesi gündeme gelmektedir (West ve Zimmerman, 1987). Yine cinsiyet rolünden kaynaklanan normatif yönelimler doğrultusunda kızların, erkeklerden daha empatik ve sevecen yetiştirilmesi kaynaklı bu sonuçlar alınıyor olabilir (Orum ve ark., 1974). Van Deth ve arkadaşlarının (2011) çalışmasına göre kızların politik bilgi ve politik konulara farkındalık puanları erkeklere göre daha azdır. Ancak, Hooghe ve Stolle’e (2004) göre kadınların ve erkeklerin az ya da çok politik katılım göstermelerinden ziyade 14 yaşındaki çocukların politik katılımlarının, kızlarda daha sosyal etkili, erkeklerde ise daha radikal ve çatışmacı eylemler olarak gözlenmesi yönünde farklılaşması söz konusudur (akt. Coffé ve Bolzendahl, 2010). Kadınlar oy verme ve özel aktivitelere katılma gibi politik katılımlar sergilerken erkekler toplu eylemlere ve partilerde aktif rol alma gibi politik katılımlar sergileyebilmektedirler

(Coff  ve Bolzendahl, 2010). Ayrıca 13 yaşındaki kızlar politik olayların     m nde eēitim ve sosyal programların önemine daha çok inanırken aynı yaştaki erkek çocukları terör gibi olaylarla doērudan savaşılması gerektiēini düşünmektedirler (Fridkin ve Kenny, 2007). Bunların yanı sıra başka bir araştırmaya g reys  kızlar, erkeklere göre daha savaş karşıtı çıkmıştır (Zell, 1973 akt. Sears, 1975).

Diēer bir yandan toplum, sivil toplum örgütleri ve özellikle okullar; çeşitli organizasyonlarla çocukların ve gençlerin politik farkındalıēına, toplumculuēuna ve eleştirel düşünme yeteneklerine yönelik aktif rol oynarlar (Kallio ve Hakli, 2011). Okulla birlikte geniş anlamda sosyalleşme daha dar olarak ise politik sosyalleşmeye dair politik yönelimler; okuldan alınan bilgiler,  ēretmen tutumları ve diēer çocuklarla olan ilişkiler ile daha görünür hale gelir (Hess ve Torney, 2005). Aynı bakımdan van Deth ve arkadaşlarının (2011) yaptıēı çalışmada okul yılının ilk aylarında politik bilgi ve farkındalık gibi politik yönelimlerden daha düşük puan alan çocuklar aynı okul yılının son aylarında bu puanları yükseltmişlerdir. Böylelikle okullarda kurallara uyan, otoriteye yönelik davranış geliştiren, okullardaki seçimlere (sınıf başkanı gibi) ve çeşitli kol-k l p faaliyetlerine katılan çocuklar, ‘iyi vatandaş olma’, ‘otoriteye karşı tutum’ ve ‘demokratik sisteme katılım’ gibi politik yönelim konularına hazırlanmış olurlar (Niemi ve Hepburn, 1995).

Sosyo-ekonomik açıdan politik yönelime ait pek çok çalışma da mevcuttur. Sosyo-ekonomik açıdan çocukların aileleri ve yakın çevreleri, onların bilişsel ve normatif olarak politik yönelimlerini etkilemektedir (van Deth ve ark., 2011). Buna göre, düşük sosyo-ekonomik düzeyden gelen çocuklar, yüksek sosyo-ekonomik düzeyden gelen çocuklara nazaran daha az siyasal etkinlik politik yönelimi göstererek bu çocukların politik sistemle kurdukları baēın daha zayıf olması muhtemeldir (Alkan, 1989). Daha açık ifade etmek gerekirse, Greenstein (1965), Easton ve Dennis (1969) gibi araştırmacıların da belirttiēi gibi daha düşük sosyo-ekonomik durumdan gelen çocukların politikada ve toplum hayatının diēer yönlerinde daha az aktif ve bunlara daha az ilgili olması olasılıēı vardır (akt. van Deth ve ark., 2011). Öte yandan, belirli sosyo-ekonomik ve etnik durumdaki çocuklar işsizlik, g   gibi politik meselelere yönelik farklı deneyimlere sahip

olacaklarından belli bir sosyal arka plana ait değerler ve normların bazılarıyla daha erken bazılarıyla daha geç karşı karşıya kalabilirler (Hess ve Torney, 2005). Ayrıca daha düşük sosyo-ekonomik durumdaki aileler yüksekler göre, aile içinde daha hiyerarşik bir tutum sergileyerek çocukların politik tutum geliştirmesinde daha bağlayıcı olabilmektedirler (Mcdevitt ve Chaffee, 2002). Daha alt statüdeki çocuklar, daha fazla olarak otorite figürlerinin doğruyu yaptığına, güvenilirliğine ve iyi niyetli olduklarına inanır (Lyons, 1970). Yüksek sosyo-ekonomik durumdaki ve eğitim düzeyi görece daha yüksek anne babalarda, düşüklere göre çocuklarıyla genelde daha çok konuşur, onlara daha duyarlı davranır ve daha fazla zihinsel uyarım sağlar (Bee ve Boyd, 2009). Bu bağlamda, Pacheco'ya (2008) göre düşük sosyo-ekonomik durumdaki aileler, politik katılımı çocuklara daha etkisiz rol model olabilmektedir (akt., Diemer 2012). Etnik olarak azınlık gruptan ve düşük sosyo-ekonomik seviyeli ilköğretim 1. sınıf çocuklarının daha az gelişen politik yönelimlere (politik bilgi ve politik farkındalık) sahip oldukları gözlenmiştir (van Deth ve ark., 2011). Tüm bu çalışmalardan farklı olarak ise Greenstein'in (1969) çalışmasına göre düşük sosyo-ekonomik seviyeden gelen çocuklar, politik olaylara katılımcı olmakla ilgili aynı arka plana sahip yetişkin aile bireylerinin aksine net bir isteksizlik sergilememektedirler (akt. Torney ve Hess, 1971). Ayrıca, van Deth ve arkadaşlarının (2011) çalışmasında da sosyo-ekonomik durumu düşük çocukların iyi vatandaşlığa dair öğeleri, diğer çocuklara göre daha çok destekleri bulunmuştur.

Yaygın medya araçları da politik yönelim oluşumunda önemli bir etken olabilmektedir (Conway ve ark., 1981; van Deth ve ark., 2011). Birçok çalışmada, politik yönelimin en önemli etkenleri; aile, arkadaş grupları ve öğretmenler iken çağımız modern toplumlarında özellikle radyo, televizyon ve sinema, dolaylı yoldan politik yönelimi etkilemektedir (Atkin ve Gantz, 1978; Özkalp, 1993). Böylelikle, aile, okul ve arkadaşlar gibi kişiler arası etkileşim kaynakları, politik yönelimin gelişiminde motivasyon, başarı, pratik yapma gibi aktif öğrenme yöntemleri yaratırken pasif bir öğrenme biçimi bakımından, çocuklar medyayı kullanarak (gazete ve dergi okuyarak, televizyon ve film izleyerek) sadece bilgi öğrenmeyip ayrıca çeşitli tutumları ve görüşleri de öğrenirler (Conway ve ark., 1981; Mcdevitt ve

Chaffee, 2002). Medyanın dolaylı etkisi ise, öğretmenlerin ve ailelerin çocukların medyayı ve iletişim araçlarını kullanımında neye izin verip vermediklerine ve hatta bu konuda çocuklarla tartışmalarına bağlı olarak değişmektedir. (van Deth ve ark., 2011). Conway ve arkadaşları (1981), medyanın politik partiler ve seçim sistemine yönelik politik yönelimlerdeki ve politika ile ilişkili aktiviteler üzerindeki etkisini araştırmış olup buna göre 10-11 yaşındaki çocukların ebeveynlerinin medyayı kullanımından etkilenmeleri paralelinde politik bilgilerinin değişebildiğini söylemiştir. Medya, özellikle televizyon bu çocukların siyasi liderler ve kamusal olaylar hakkında politik farkındalıklarını etkilemektedir (Conway ve ark., 1981). Yine başka bir araştırmada, anaokulu ve ilkokul çocuklarının televizyon haberlerinden politik bilgi kazandıkları, özellikle de bilgi kazancının çocuğun yaşı büyüdükçe daha fazla olduğu bulunmuştur (Atkin ve Gantz, 1978). Ayrıca, hoşgörülü-serbest bırakan ailelerde çocukların medya araçlarını (tv, gazete, internet gibi) kullanımı diğer aile yapılarına göre daha serbest olduğundan çocuklar politik tutum geliştirmede medyanın etkisine daha çok maruz kalabilirler (Mcdevitt ve Chaffee, 2002). Van Deth ve arkadaşlarının (2011) yaptığı çalışmada haberleri izleyen ve politik konularda konuşarak iletişimde olan çocukların politik yönelim (politik bilgi ve farkındalık) puanları daha yüksek bulunmuştur.

Akran gruplarında çocuğun aldığı rol ise gelecekte vatandaş olarak politik sisteme katılımı önceleyen bir politik yönelim etkeni olarak ele alınabilir (Haller ve Thorson, 1968). Çünkü aynı toplum içindeki vatandaşlara olduğu gibi çocuk da akran gruplarında gösterdiği eylemi, diğerlerinin görüşüne göre yargılamaktadır (Haller ve Thorson, 1968).

Bazı araştırmacılar ise kişilik özelliklerinin de politik yönelim üzerinde etkili olabileceğinden hareketle beş kişilik özelliğinin (topluma uyumluluk, tecrübeye açıklık, duygusal kararlılık, vicdanlılık ve dışa dönüklük) politik tutumlara ideolojik, sosyal ve ekonomik politikalar yönünden etkisini araştırmışlardır (Gerber ve ark., 2010; Mondak ve Halperin, 2008). Örneğin, Vicdanlı kişilik özelliğine sahip kişiler daha tutucu ideolojik tutum sergilemekte olup Tecrübeye açık olma kişilik özelliğine sahip kişiler ise daha liberal politik tutumlara sahiptirler (Gerber ve ark., 2010).

Politik davranışın evrimsel açıdan teorileri ile ilgilenen bazı araştırmacılar ise politik yönelimde çevresel etkenler kadar genetik etkenlerinde var olabileceğini düşünmüşlerdir. Örneğin; ikizler üzerinde yaptıkları çalışmalarda ideolojik ve partiye bağlılık kavramlarındaki katılımsal yönlere bakarak politik yönelimler bakımından ikizler ayrı olsa bile yüksek korelasyonlar elde edilebileceğini bulmuşlardır (Alford ve ark., 2005; Smith ve ark., 2012).

Tüm bu araştırmaların yanında erken dönem politik yönelimlerin değerlendirilmesinin ve anlamlılığının belirlenmesindeki zorluk nedeniyle, 14 yaşından öncekiler için yapılacak çalışmalarda temkinli olunması gerektiğini söyleyen araştırmacılar da vardır (Niemi ve Hepburn, 1995). Marsh (1971) ve Kavanagh (1972) gibi araştırmacılar da erken dönem politik yönelimlerin yüzeysel ve gerçeklikten uzak, ölçülmesi güç, çocukluğun ötesinde sürdürülemeyen, yetişkin politik tutumları üzerinde etkisi az, politik sistem içinse öneminin çok az olduğunu ya da hiç olmadığını vurgulamaktadırlar (akt. Sears, 1975). Kallio ve Hakli (2011) ise çocukların, erken yaşlarda bilişsel sınırlılıklarından dolayı, politik yönelimlerine yönelik yaklaşımları ve anlamalarını yeterli bulmayıp onların yetişkinlere benzer şekilde ve kimlikte politik tutumlar sergilemediğinden bahsederler.

Ancak birçok araştırmacıya göre çocukların erken yaşlardan başlayarak politik otoriteye, kurumlara ve ulusal sembollere ilişkin en temel, basit ve genel politik yönelimleri mevcuttur (Alkan, 1989; Hess ve Torney, 2005; Sears ve Brown, 2013; van Deth, 2011; Yeşilorman, 2006;). Hatta Easton ve Dennis (2009), politik yönelimlerin ne kadar erken benimsenirse, ilerleyen yıllarda aşınma olasılığının daha az olduğunu söyleyerek, erken yaşlarda edinilen politik tutumların kolay değişmediğine işaret etmişlerdir.

Bu noktada belki de belirleyici olan kelimeler ‘temel ve genel’ düzey olmaktadır. Çünkü çocuğun bazı alanlarda bilişsel sınırlılığı kabulüyle bu sınırlılıkların giderek ortadan kalkmasına yönelik bilişsel gelişim göz önüne alındığında, erken dönem politik yönelimin ilk kaç yaşlarında gözlemlenebildiği, temel ve genel anlamda nasıl ifade edildiği, okul gibi politik yönelim üzerinde güçlü

bir etkenin tam olarak devreye girmeden önce çocuğun, politik yönelim hakkında ne kadar bilgi ve farkındalık sahibi olduğu bu çalışmada incelenerek belirlenmeye çalışılmıştır.

AMAÇ

Bu araştırmanın amacı, okuma-yazma henüz öğrenmemiş çocukların politik sosyalleşmesi kapsamında erken dönem politik yönelimin; politik bilgi, politik konularda farkındalık ve iyi vatandaşlık kavramı açısından hangi yaşlarda farklılaştığını belirlemek, çocukların ailelerinin sosyo-ekonomik durumuna ve çocukların cinsiyetine göre politik yönelimlerinin değişip değişmediğini incelemektir. Bu kapsamda da, Çocuklar için Demokrasiyi Yaşamayı Öğrenme Ölçeği'nin (ÇDYÖ) Türk örnekleme uyarlanmasını gerçekleştirmektedir.

ARAŞTIRMANIN PROBLEMLERİ

P.1. Okuma-yazma henüz öğrenmemiş çocukların politik sosyalleşmesi kapsamında erken dönem politik yönelim (Politik Bilgi, Politik Konularda Farkındalık ve İyi Vatandaşlık Kavramı) yaşa göre farklılaşmakta mıdır?

P.2. Çocukların ailelerinin sosyo-ekonomik durumuna göre politik yönelimleri değişmekte midir?

P.3. Çocukların cinsiyetine göre politik yönelimleri değişmekte midir?

2. YÖNTEM

2. 1. Katılımcılar

Araştırmanın örneklem grubunu, İstanbul’da ikamet eden 5, 6 ve 7 yaş grubundan 156 çocuk oluşturmuştur. 5 ve 6 yaş grubu çocuklar için Bağcılar, Üsküdar, Fatih ve Çekmeköy’de bulunan beş kreş ve gündüz bakım evinde, 7 yaş için ise Fatih ve Başakşehir’deki iki ilkokulda uygulama gerçekleştirilmiştir.

Örneklem grubunun % 51,3’ü (N=80) kız, %48,7’si (N=76) ise erkek çocuktan oluşmaktadır. 156 çocuğun yaş ortalamaları 6,05 (S= 0.801) olup cinsiyetin yaşlara göre dağılımı Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1: Cinsiyetin Yaşlara Göre Dağılımı

		5 Yaş	6 Yaş	6 Yaş	Toplam
Kız	N	22	32	26	80
	%	27,5	40	32,5	100
Erkek	N	24	24	28	76
	%	31,6	31,6	36,8	100
Toplam	N	46	56	54	156
	%	29,5	35,9	34,6	100

Çocukların sosyo-ekonomik durumları, Türkiye Araştırmacılar Derneği tarafından hazırlanan ‘Sosyo-ekonomik Statü 2012 Ölçeği’ (Bkz. EK 1.) kullanılarak; Yüksek (A), İyi (B), Üst Orta (C1) Alt Orta (C2) şeklinde oluşturulmuş ve ailelerine ait eğitim bilgileri ise ilköğretim, lise, üniversite ve üzeri olmak üzere Tablo 2’de detaylandırılmıştır.

Tablo 2: Çocukların Ailelerine Ait Eğitim ve Sosyo-Ekonomik Durumların Dağılımı

		N	%
Sosyo-Ekonomik Durum	Yüksek (A)	47	30,1
	İyi (B)	37	23,7
	Üst Orta (C1)	58	37,2
	Alt Orta(C2)	14	9
	Toplam	156	100
Anne Eğitim Durumu	İlköğretim	33	21,2
	Lise	59	37,8
	Üniversite Ve Üzeri	64	41
	Toplam	156	100
Baba Eğitim Durumu	İlköğretim	20	12,8
	Lise	58	37,2
	Üniversite Ve Üzeri	78	50
	Toplam	156	100

Araştırmada kullanılan ölçeğin tekrar testi için örneklem grubu; % 58,7'si (N=37) kız, %41,3'ü (N=26) ise erkek çocuk olmak üzere 63 kişiden oluşmaktadır. Çocukların yaş ortalamaları ise 6,3'tür (S= 0.496).

2.2. Veri Toplama Araçları

Araştırmada katılımcıların demografik özelliklerini belirlemek için Kişisel Bilgi Formu bilgileri, 5 ve 6 yaş grubu için kreş ve gündüz bakım evlerindeki kayıt formlarından, 7 yaş içinse okuldaki öğretmenlerine sorularak elde edilmiştir. Erken dönem politik yönelimin ölçülebilmesi ve Türk örneklemine uyarlanması için 'Çocuklar için Demokrasiyi Yaşamayı Öğrenme Ölçeği' kullanılmıştır.

2.2.1. Kişisel Bilgi Formu

Kişisel Bilgi Formunda, katılımcıların yaşı, cinsiyeti, anne ve babalarının eğitim durumları ve meslekleriyle ilgili bilgileri öğrenmeye dayalı sorular bulunmaktadır (Bkz. EK 2.).

2.2.2. Çocuklar için Demokrasiyi Yaşamayı Öğrenme Ölçeği (ÇDYÖ)

Van Deth ve arkadaşları (2011) tarafından geliştirilen bu ölçek erken dönem politik yönelimi; politik bilgi, politik konulara farkındalık ve iyi vatandaşlık kavramı olmak üzere üç boyutta ele almaktadır. Almanya’da, 700 üzeri ilkokul 1. Sınıf çocuklarına uygulanan bu ölçek, çocukların okuma ve yazma becerisi eksikliklerinden dolayı görsel öğeler ve sözlü yardım ile oluşturulmuştur. ‘Evet/Hayır’ yanıtı verilebilecek maddeler olmasının yanı sıra, aralarında tercih yapılabilecek çoklu seçeneklerden oluşan maddeler de olmak üzere ölçek, 55 maddeden oluşmaktadır (Bkz. EK 3).

Politik Bilgi (PB) alt boyutu 8 madden oluşmuş olup çocukların politikacılardan, siyasi partilerden ve yasalardan haberdar olup olmadıkları ile başbakanı ve politikacıların görevini bilip bilmediklerine yöneliktir. Politik Konularda Farkındalık (PKF) alt boyutu 6 maddeden oluşmuş olup, çevre kirliliği, açlık, savaş, işsizlik, göç ve terörden haberdar olup olmadıklarına yöneliktir. İyi Vatandaşlık Kavramı (İVK) alt boyutu ise iyi vatandaş olmaktan ne anlaşıldığına yönelik olarak; dindar, yardımsever, çalışkan, popüler, kurallara uyan ya da zengin kişilerden birini seçecek çoklu seçenek içeren bir maddeden oluşmaktadır. Buna göre alt boyutların toplam madde sayısı 15 olmuştur. Bu alt boyutların kapsamına girmeyen ölçek maddelerinden bazıları ise; işsizlik ve açlık gibi politik konularda kimin suçlandığı ve bu sorunları çözmek için ne yapılması gerektiği, başörtüsü takma nedeni, demokrasinin ne olduğu ile Türk Lirası ve Türkiye’nin başkentinin bilinirliğine ilişkin maddeler olmakla birlikte bu haliyle ölçek, 37 maddeye kadar

çıkabilmektedir. 37 maddelik haliyle ölçeğin maddeleri şunlardır; 1., 2., 3., 4., 5., 6., 7., 8., 12a., 12b., 13a., 13b., 14., 15a., 15b., 17a., 17b., 18., 20., 21., 22., 23a., 24., 25., 26a., 26b., 27., 29., 30., 33., 34., 36a., 37., 38., 39a., 40c.

Bu ölçek için güvenirlik çalışmasına rastlanmamış olup ölçeğin geçerliğine yönelik faktör analizinde ise her bir alt boyut için ayrı ayrı Varimaks Rotasyonlu Temel Bileşenler Analizi yapılarak bu alt boyutların da alt ölçekleri oluşturulmuştur. Eğitim yılı başında ve sonunda olmak üzere ölçek iki kez uygulanmıştır. Buna göre ilk uygulamada; 8 maddelik Politik Bilgi alt boyutunda 14., 16., 23a. ve 24. maddeler toplam varyansın %24'ünü, 15a., 22., 21., 25. maddeler toplam varyansın %25'ini açıklayarak iki faktörlü bir yapı ortaya koymuşlardır. 6 maddelik Politik Konularda Farkındalık alt boyutunda ise 3., 4., 5., 6., 7., 8. olmak üzere bu alt boyuttaki tüm maddelerden oluşmuş olup toplam varyansın %46'sını açıklamaktadır. Bir maddelik (2. Madde) İyi Vatandaşlık Kavramı alt boyutunda 'Yardımsever, Çalışkan, Kurallara uyan' seçenekleri toplam varyansın %29'unu, 'Popüler ve Zengin' seçenekleri ise toplam varyansın %25'ini açıklarken 'Dindar' seçeneği için bir değer elde edilememiştir. Eğitim yılı sonunda yapılan ikinci uygulamada ise; Politik Bilgi alt boyutunda aynı maddeler toplam varyansın % 27 ve %23'ünü, Politik Konularda Farkındalık alt boyutunda aynı maddeler % 49'unu, İyi Vatandaşlık Kavramı alt boyutunda ise aynı maddeler % 25 ve %25'ini açıklamış olup 'Dindar' seçeneği için yine bir değer elde edilememiştir.

Ölçek Türk örneklem için, Almanca aslından, daha önce uzun yıllar Almanya'da yaşamış iki kişi tarafından ayrı ayrı çevrilip ortak paydada Türkçeleştirilmiştir. Ölçeğe dair Türk örnekleminden elde edilen sonuçlara ise Bulgular kısmında yer verilmiştir.

3. İŞLEM

Çocuklar İçin Demokrasiyi Yaşamayı Öğrenme Ölçeği (55 madde), ilgili yuva ve okul müdürleri ve sorumlularından izin alındıktan sonra, bu çalışma için gönüllü olan çocuklara, 5 ve 6 yaş grubu için bireysel ve 3-4 kişilik gruplar halinde, 7 yaş için ise sınıf ortamında uygulanmıştır. 5 ve 6 yaş grubu için kreş ve gündüz bakım evlerindeki uygun odalarda uygulayıcı tarafından ‘Şimdi sana bazı resimler göstererek dünyada gelişen farklı olaylar hakkında neler düşündüğünü soracağım. Resimlerin ne anlama geldiğini sana dikkatlice anlatacağım. Bunun için çok iyi dinleyip hemen cevap vermelisin. Soruları anlamadığında ve sana hızlı geldiğinde tekrar bana sorabilirsin.’ bilgisini verilmiş ve çocuklara dağıtılan cevap formuna (Bkz. EK 4.) yanıtlarını işaretlemeleri istenmiştir. 7 yaş grubu için ise çocukların bulunduğu sınıflardaki projeksiyon aleti kullanılarak ölçek tahtaya yansıtılmış ve aynı prosedür uygulayıcı tarafından aktarılıp dağıtılan cevap formlarına yanıtlarını işaretlemeleri istenmiştir. Güvenirlik çalışması için ilk uygulamadan 5 hafta sonra 63 çocuğa ölçek tekrar uygulanmıştır.

4. BULGULAR

4.1 ÇDYÖ'nin Türk Örnekleme Uyarlanmasına Yönelik Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması:

Bu ölçeğin Türk örnekleme uyarlanmasına yönelik güvenirlik çalışmasında, ölçeğin alt boyutları olan Politik Bilgi (PB) ve Politik Konularda Farkındalığa (PKF) ait maddelerin yanıtları 'Evet/Hayır' şeklinde olup '1/0' değerleri almıştır. Güvenirlik çalışmasına uygun hale getirilmesi bakımından Politik Bilgi alt boyutunun 15a, 21., 22., 25. maddelerindeki 'Bilmiyorum' seçeneği de '0'a dahil edilmiştir. Bu kapsamda Kuder Richardson 20 formülüne ve yarıya bölme tekniği ile güvenirlik kat sayıları PB=.91, PKF=.95 olarak bulunmuştur. Ancak İyi Vatandaşlık Kavramı alt boyutu, tek maddede çoklu seçenek olması ve bunlardan üçünün (yardımsever, çalışkan, kurallara uyan) iyi vatandaş kriteri olarak belirlenmesinden dolayı Kuder Richardson 20 formülüne veya Cronbach Alfa analizine tabi tutulamadığından güvenirlik çalışması bu alt boyut için yapılamamıştır.

Ayrıca ölçeğin, güvenirliliğine yönelik olarak ilk uygulama ve tekrar uygulamadan elde edilen PB ve PKF alt puanları arasındaki ilişki Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Değişmezlik Kat Sayısına göre incelenmiştir. Test-Tekrar Test ortalama ve standart sapmaları Tablo 3'de verilmiş olup, PB ve tekrar PB ile PKF ve tekrar PKF arasında yüksek düzeyde pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur (sırasıyla, $r = 0,506$, $r = 0,739$, $p < 0,001$).

Tablo 3. Politik Bilgi ve Politik Konularda Farkındalık Test-Tekrar Test Ortalama ve Standart Sapmaları

	$\bar{X}$	S	N
Politik Bilgi	0,64	0,22	63
Politik Bilgi -Tekrar	0,66	0,21	63
Politik Konularda Farkındalık	0,77	0,27	63
Politik Konularda Farkındalık-Tekrar	0,86	0,18	63

Ölçeğin geçerliğine yönelik bulgular, bir sonraki başlığın da bulguları arasında olduğundan aşağıda yer almaktadır.

4.2 Çocukların ÇDYÖ'nin PB ve PKF Alt Boyut Puanlarının, Yaş Sosyo-Ekonomik Durumları ve Cinsiyete Göre Farklılaşması

Çocuklar için Demokrasiyi Yaşamayı Öğrenme Ölçeği'nin Türk örneklemindeki geçerlik ve güvenirlik çalışması kapsamında ölçekte yer alan her bir alt boyut (Politik Bilgi ve Politik Konularda Farkındalık) puanının yaşa, sosyo-ekonomik duruma ve cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla 3x4x2 ANOVA uygulanmıştır.

Çocukların PB alt boyut puanlarında sosyo-ekonomik durum ve cinsiyete göre anlamlı fark bulunmazken, yaşa göre anlamlı fark bulunmuştur ($F(2,133)= 8,965$, $p<0,001$) (Tablo 4 ve Tablo 5). Buna göre, 7 yaş grubunun PB alt boyut puan ortalamaları 5 ve 6 yaş grubuna göre anlamlı derecede yüksektir (Tablo 4).

Tablo 4. Katılımcıların Cinsiyet, Yaş ve Sosyo-Ekonomik Durumlarına Göre ÇDYÖ'nin Politik Bilgi Alt Boyutu Puan Ortalamaları ve Standart Sapmaları

Yaş	Cinsiyet	SES	$\bar{X}$	S	N
5 Yaş	Kız	A	0,54	0,06	6
		B	0,55	0,17	11
		C1	0,52	0,13	5
		Toplam	0,54	0,14	22
	Erkek	A	0,46	0,15	4
		B	0,43	0,18	6
		C1	0,52	0,10	13
		C2	0,5	.	1
		Toplam	0,49	0,13	24
	Toplam	A	0,51	0,10	10
		B	0,51	0,18	17
		C1	0,52	0,10	18
		C2	0,5	.	1
Toplam			0,51	0,13	46
6 Yaş	Kız	A	0,65	0,14	15
		B	0,62	0,22	8
		C1	0,57	0,18	5
		C2	0,53	0,11	4
		Toplam	0,62	0,16	32
	Erkek	A	0,56	0,16	9
		B	0,48	0,25	8
		C1	0,35	0,16	6
		C2	0,37	.	1
		Toplam	0,47	0,20	24
	Toplam	A	0,62	0,15	24
		B	0,55	0,24	16
		C1	0,45	0,20	11
C2		0,5	0,12	5	
Toplam			0,56	0,19	56
7 Yaş	Kız	A	0,66	0,15	6
		B	0,62	0,33	3
		C1	0,66	0,26	14
		C2	0,83	0,14	3
		Toplam	0,68	0,23	26
	Erkek	A	0,64	0,16	7
		B	0,75	.	1
		C1	0,76	0,16	15
		C2	0,67	0,22	5
		Toplam	0,71	0,17	28
	Toplam	A	0,65	0,15	13
		B	0,65	0,27	4
		C1	0,71	0,22	29
C2		0,73	0,20	8	
Toplam			0,70	0,20	54

Tablo 5. Katılımcıların ÇDYÖ'nin Politik Bilgi Alt Boyutu Puanları Üzerindeki Cinsiyet, Yaş ve Sosyo-Ekonomik Durum Etkisinin Varyans Analizleri

Kaynak	Kareler Toplamı	df	Varyans Tahmini	F
Yaş	0,605	2	0,303	8,965*
Cinsiyet	0,115	1	0,115	3,411
Ses	0,01	3	0,003	0,101
Yaş-Cinsiyet	0,096	2	0,048	1,422
Yaş- Ses	0,251	6	0,042	1,239
Cinsiyet –Ses	0,028	3	0,009	0,281
Yaş- Cinsiyet – Ses	0,103	5	0,021	0,61
Hata	4,488	133	0,034	
Toplam	61,797	156		

*p<0,001

Çocukların PKF alt boyut puanlarında ise, cinsiyete göre anlamlı fark bulunmazken, yaş temel etkisi ile yaş ve sosyo-ekonomik seviye (SES) ortak etkisine göre anlamlı fark bulunmuştur (Sırasıyla, $F(2,133)= 12,557$, $p<0,001$, $F(6,133)= 4,062$, $p<0,01$) (Tablo 6 ve Tablo 7). Buna göre temel yaş etkisinde, 7 yaş grubunun PKF alt boyut puan ortalamaları 5 ve 6 yaş grubuna göre anlamlı derecede yüksektir (Tablo 6). Yaş ve SES ortak etkisinde ise PKF alt boyut puanları, hem SES hem de yaşa göre anlamlı farklılaşmaktadır. Bu bağlamda, yapılan Post Hoc analizine göre 5 ve 6 yaş grubunda sosyo-ekonomik seviyesi yüksek olanların PKF alt boyut puan ortalamaları anlamlı derecede yüksekken, 7 yaş grubunda düşük sosyo-ekonomik seviyeden gelenlerin PKF alt boyut puan ortalamaları anlamlı derecede yüksek olmuştur (Tablo 6).

Tablo 6. Katılımcıların Cinsiyet, Yaş ve Sosyo-Ekonomik Durumlarına Göre ÇDYÖ'nin Politik Konularda Farkındalık Alt Boyut Puan Ortalamaları ve Standart Sapmaları

Yaş	Cinsiyet	SES	$\bar{X}$	S	N
5 Yaş	Kız	A	0,72	0,27	6
		B	0,78	0,19	11
		C1	0,70	0,21	5
		Toplam	0,75	0,21	22
	Erkek	A	0,70	0,25	4
		B	0,77	0,36	6
		C1	0,75	0,30	13
		C2	0,16	.	1
		Toplam	0,72	0,31	24
	Toplam	A	0,71	0,24	10
		B	0,78	0,25	17
		C1	0,74	0,28	18
		C2	0,16	.	1
	Toplam		0,73	0,27	46
6 Yaş	Kız	A	0,78	0,23	15
		B	0,60	0,29	8
		C1	0,56	0,40	5
		C2	0,50	0,27	4
		Toplam	0,67	0,29	32
	Erkek	A	0,74	0,22	9
		B	0,60	0,28	8
		C1	0,41	0,41	6
		C2	0,16	.	1
		Toplam	0,59	0,32	24
	Toplam	A	0,77	0,22	24
		B	0,60	0,27	16
		C1	0,48	0,39	11
		C2	0,43	0,27	5
	Toplam		0,63	0,30	56
7 Yaş	Kız	A	0,69	0,19	6
		B	0,88	0,09	3
		C1	0,85	0,24	14
		C2	1	.	3
		Toplam	0,83	0,21	26
	Erkek	A	0,71	0,24	7
		B	1	.	1
		C1	0,92	0,08	15
		C2	0,90	0,14	5
		Toplam	0,86	0,17	28
	Toplam	A	0,70	0,21	13
		B	0,91	0,09	4
		C1	0,89	0,17	29
		C2	0,93	0,12	8
	Toplam		0,85	0,19	54

Tablo 7. Katılımcıların ÇDYÖ'nin Politik Konularda Farkındalık Alt Boyut Puanları Üzerindeki Cinsiyet, Yaş ve Sosyo-Ekonomik Durum Etkisinin Varyans Analizleri

Kaynak	Kareler Toplamı	df	Varyans Tahmini	F
Yaş	1,609	2	0,805	12,557*
Cinsiyet	0,043	1	0,043	,665
Ses	0,342	3	0,114	1,781
Yaş-Cinsiyet	0,097	2	0,049	0,760
Yaş- Ses	1,562	6	0,260	4,062**
Cinsiyet –Ses	0,092	3	0,031	0,480
Yaş- Cinsiyet – Ses	0,056	5	0,011	0,175
Hata	8,523	133	0,064	
Toplam	97,750	156		

*p<0,001 **p<0,01

Çocukların yaşına göre ÇDYÖ'nin PB ve PKF alt boyut puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığına dair yapılan bu varyans analizi çalışması, aynı zamanda politik yönelimdeki yaşa bağlı gelişim görülmesi beklentisiyle paralel olarak, ölçeğin yapı geçerliğine de işaret etmektedir.

4.3 Cinsiyet, SES ve Yaş Göre ÇDYÖ'nin Diğer Maddelerine ait Yüzde Dağılımları

ÇDYÖ'nin geçerlik ve güvenirlik çalışması kapsamında analize dâhil olamayan diğer maddelerinin; cinsiyet, ses ve yaşa göre değişip değişmediği yüzde dağılımlarına bakılarak incelenmiştir.

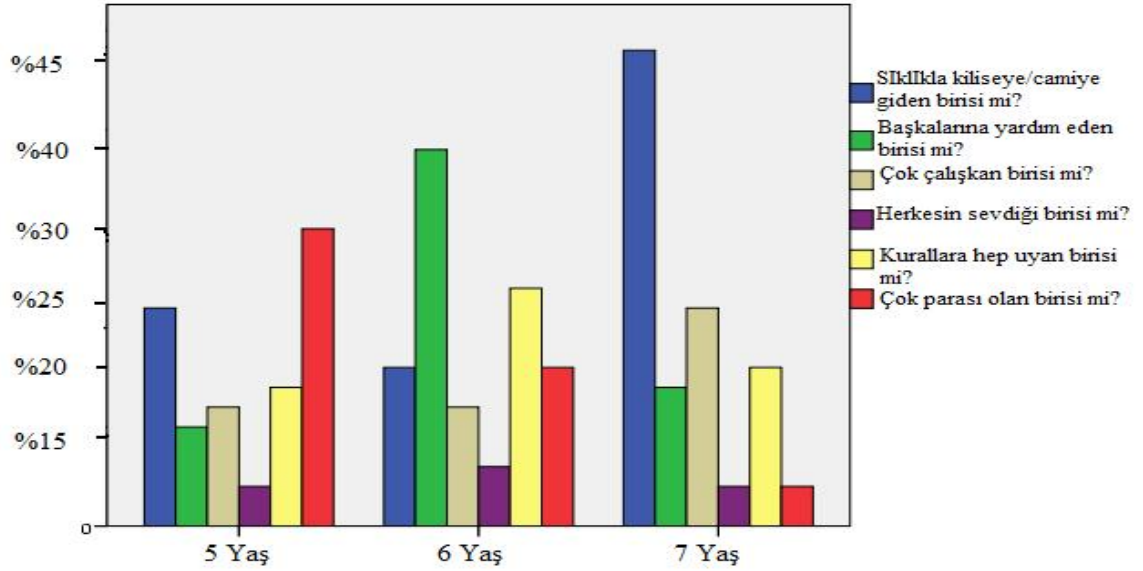
Buna göre orijinal ölçekte İyi Vatandaşlık Kavramı alt boyutu olarak değerlendirilen ‘İyi Bir Yetişkin Vatandaş Ödülü Kime Verilsin?’ maddesinde, çocuklar en çok (% 27,6) ‘Sıklıkla Kiliseye/Camiye Giden Birisi mi?’ seçeneğini işaretlemişlerdir (Tablo 8). Bu maddede sadece yaşa göre yüzde dağılımlarında anlamlı fark bulunmuş olup, 5 yaş grubunun % 32,6’sı ‘Çok Parası Olan Biri’ derken, 6 yaş grubunun %33,9’u ‘Başkalarına Yardım Eden Biri’, 7 yaş grubunun %44,4’ü ise ‘Sıklıkla Kiliseye/Camiye Giden Biri’ demiştir (Tablo 8) ve (Grafik 1).

Tablo 8. Katılımcıların Cinsiyet, Yaş ve Sosyo-ekonomik Durumlarına Göre ÇDYÖ’nin, ‘İyi Bir Yetişkin Vatandaş Ödülü Kime Verilsin?’ Maddesi için Yüzde Dağılımları ve Test İstatistiği

‘İyi Bir Yetişkin Vatandaş Ödülü Kime Verilsin?’									
			Sıklıkla Kiliseye/Camiye Giden Birisi Mi?	Başkalarına Yardım Eden Birisi Mi?	Çok Çalışkan Birisi Mi?	Herkesin Sevdiği Birisi Mi?	Kurallara Hep Uyan Birisi Mi?	Çok Parası Olan Birisi Mi?	Test Toplam İstatistiği
Cinsiyet	Kız	N	20	17	13	3	15	12	80
		%	25	21,3	16,3	3,8	18,8	15	100
	Erkek	N	23	14	10	4	12	13	76
		%	30,3	18,4	13,2	5,3	15,8	17,1	100
	Toplam	N	43	31	23	7	27	25	156
		%	27,6	19,9	14,7	4,5	17,3	16	100
Yaş	5	N	11	5	6	2	7	15	46
		%	23,9	10,9	13,0	4,3	15,2	32,6	100
	6	N	8	19	6	3	12	8	56
		%	14,3	33,9	10,7	5,4	21,4	14,3	100
	7	N	24	7	11	2	8	2	54
		%	44,4	13,0	20,4	3,7	14,8	3,7	100
	Toplam	N	43	31	23	7	27	25	156
		%	27,6	19,9	14,7	4,5	17,3	16,0	100
	A	N	15	12	4	1	10	5	47
		%	31,9	25,5	8,5	2,1	21,3	10,6	100
Ses	B	N	8	7	3	3	10	6	37
		%	21,6	18,9	8,1	8,1	27	16,2	100
	C1	N	16	10	12	3	5	12	58
		%	27,6	17,2	20,7	5,2	8,6	20,7	100
	C2	N	4	2	4	0	2	2	14
		%	28,6	14,3	28,6	0	14,3	14,3	100
	Toplam	N	43	31	23	7	27	25	156
		%	27,6	19,9	14,7	4,5%	17,3	16	100

*p<0,001

Grafik 1. Katılımcıların Yaşına Göre ÇDYÖ'nin, 'İyi Bir Yetişkin Vatandaş Ödülü Kime Verilsin?' Maddesi için Yüzde Dağılımları

Ayrıca, ölçeğin orijinalinde İyi Vatandaşlık Kavramı alt boyutu olarak değerlendirilen ancak bu çalışmada maddenin güvenilirliğine dair bir bulgu elde edilemeyen bu maddede, yüzde dağılımı yaşa göre farklılaştığından, maddenin yapı geçerliği söz konusu olmuştur.

Ölçeğin diğer maddelerinden biri olan 'İnsanların Yeteri Kadar Yiyeceği Olmamasıyla İlgili Kimin Suçlu Olduğunu Düşünüyorsun?' maddesinde, çocuklar en çok (%38,1) 'İnsanın Kendisi' seçeneğini işaretlemişlerdir (Tablo 9). Bu maddede de sadece yaşa göre yüzde dağılımlarında anlamlı fark bulunmuş olup, 5 yaş grubunun % 34,8'si ve 6 yaş grubunun ve % 43,6'sı 'Yöneticiler' derken, 7 yaş grubunun ise %40,7'si 'İnsanın Kendisi' demiştir (Tablo 9).

Tablo 9. Katılımcıların Cinsiyet, Yaş ve Sosyo-ekonomik Durumlarına Göre ÇDYÖ'nin, 'İnsanların Yeteri Kadar Yiyeceği Olmamasıyla İlgili Kimin Suçlu Olduğunu Düşünüyorsun?' Maddesi için Yüzde Dağılımları ve Test İstatistiği

‘İnsanların Yeteri Kadar Yiyeceği Olmamasıyla İlgili Kimin Suçlu Olduğunu Düşünüyorsun?’								
			Allah	Yöneticiler	İnsanın Kendisi	Bilmiyorum	Toplam	Test İstatistiği
Cinsiyet	Kız	N	13	25	29	13	80	X ² = ,254
		%	16,3	31,3	36,3	16,3	100	
	Erkek	N	12	22	30	11	75	
		%	16	29,3	40	14,7	100	
	Toplam	N	25	47	59	24	155	
		%	16,1	30,3	38,1	15,5	100	
Yaş	5	N	10	16	14	6	46	X ² = 26,978*
		%	21,7	34,8	30,4	13	100	
	6	N	7	24	23	1	55	
		%	12,7	43,6	41,8	1,8	100	
	7	N	8	7	22	17	54	
		%	14,8	13	40,7	31,5	100	
	Toplam	N	25	47	59	24	155	
		%	16,1	30,3	38,1	15,5	100	
Ses	A	N	2	13	21	10	46	X ² = 17,057
		%	4,3	28,3	45,7	21,7	100,0	
	B	N	4	17	12	4	37	
		%	10,8	45,9	32,4	10,8	100,0	
	C1	N	15	15	20	8	58	
		%	25,9	25,9	34,5	13,8	100	
	C2	N	4	2	6	2	14	
		%	28,6	14,3	42,9	14,3	100	
	Toplam	N	25	47	59	24	155	
		%	16,1	30,3	38,1	15,5	100,0	

*p<0,001

‘Yiyecek Yetersizliğini Çözmek İçin Ne Yapmak Gerektiğini Düşünüyorsun?’ maddesinde, çocuklar en çok (%68,6) ‘Para veya Yemek Vermek’ seçeneğini işaretlemişlerdir (Tablo 10). Bu maddede de sadece yaşa göre yüzde dağılımlarında anlamlı fark bulunmuş olup, 5 yaş grubunun ve 6 yaş grubunun ve % 80,4’ü ‘Para veya Yemek Vermek’ derken, 7 yaş grubunun ise %48,1’i ‘İş Vermek’ demiştir (Tablo 10).

Tablo 10. Katılımcıların Cinsiyet, Yaş ve Sosyo-ekonomik Durumlarına Göre ÇDYÖ’nin, ‘Yiyecek Yetersizliğini Çözmek İçin Ne Yapmak Gerektiğini Düşünüyorsun?’ Maddesi için Yüzde Dağılımları ve Test İstatistiği

‘Yiyecek Yetersizliğini Çözmek İçin Ne Yapmak Gerektiğini Düşünüyorsun?’							
			Para veya Yemek Vermek	İş Vermek	Hiçbir Şey	Bilmiyorum	Test İstatistiği
Cinsiyet	Kız	N	51	26	2	1	80
		%	63,8	32,5	2,5	1,3	100
	Erkek	N	56	19	0	1	76
		%	73,7	25,0	0	1,3	100
	Toplam	N	107	45	2	2	156
		%	68,6	28,8	1,3	1,3	100
Yaş	5	N	37	9	0	0	46
		%	80,4	19,6	0	0	100
	6	N	45	10	1	0	56
		%	80,4	17,9	1,8	0	100
	7	N	25	26	1	2	54
		%	46,3	48,1	1,9	3,7	100
	Toplam	N	107	45	2	2	156
		%	68,6	28,8	1,3	1,3	100
Ses	A	N	36	9	1	1	47
		%	76,6	19,1	2,1	2,1	100
	B	N	29	8	0	0	37
		%	78,4	21,6	0	0	100
	C1	N	37	19	1	1	58
		%	63,8	32,8	1,7	1,7	100
	C2	N	5	9	0	0	14
		%	35,7	64,3	0	0	100
	Toplam	N	107	45	2	2	156
		%	68,6	28,8	1,3	1,3	100

*p<0,01

‘İş Bulamayan İnsanlarla İlgili Kimin Suçlu Olduğunu Düşünüyorsun?’ maddesinde, çocuklar en çok % 42,3 oranında hem ‘İnsanın Kendisi’ hem de ‘Allah’ seçeneğini işaretlemişlerdir (Tablo 11). Bu maddede, SES ve yaşa göre yüzde dağılımlarında anlamlı fark bulunmuştur. 5 yaş grubunun % 45,7’ü ve 7 yaş grubunun ve % 44,4’ü ‘İnsanın Kendisi’ derken, 6 yaş grubunun ise % 55,4’ü ‘Allah’ cevabı vermişlerdir. (Tablo 11). SES’e göreyse A grubunun % 38,3’ü, B grubunun % 64,9’u, C2 grubunun % 42,9’u ‘Allah’ cevabı verirken, C1 grubunun %43,1’i ve yine C2 grubunun %42,9’u ‘İnsanın Kendisi’ demiştir (Tablo 11).

Tablo 11. Katılımcıların Cinsiyet, Yaş ve Sosyo-ekonomik Durumlarına Göre ÇDYÖ’nin, ‘İş Bulamayan İnsanlarla İlgili Kimin Suçlu Olduğunu Düşünüyorsun?’ Maddesi için Yüzde Dağılımları ve Test İstatistiği

‘İş Bulamayan İnsanlarla İlgili Kimin Suçlu Olduğunu Düşünüyorsun?’								
			Allah	Yöneticiler	İnsanın Kendisi	Bilmiyorum	Toplam	Test İstatistiği
Cinsiyet	Kız	N	36	9	30	5	80	X ² = 2,133
		%	45	11,3	37,5	6,3	100	
	Erkek	N	30	5	36	5	76	
		%	39,5	6,6	47,4	6,6	100	
	Toplam	N	66	14	66	10	156	
		%	42,3	9	42,3	6,4	100	
Yaş	5	N	16	7	21	2	46	X ² = 12,756*
		%	34,8	15,2	45,7	4,3	100	
	6	N	31	3	21	1	56	
		%	55,4	5,4	37,5	1,8	100	
	7	N	19	4	24	7	54	
		%	35,2	7,4	44,4	13	100	
	Toplam	N	66	14	66	10	156	
		%	42,3	9,0	42,3	6,4	100	
Ses	A	N	18	1	24	4	47	X ² = 19,215*
		%	38,3	2,1	51,1	8,5	100	
	B	N	24	2	11	0	37	
		%	64,9	5,4	29,7	0	100	
	C1	N	18	10	25	5	58	
		%	31,0	17,2	43,1	8,6	100	
	C2	N	6	1	6	1	14	
		%	42,9	7,1	42,9	7,1	100	
	Toplam	N	66	14	66	10	156	
		%	42,3	9	42,3	6,4	100	

*p<0,05

‘İşsizliği Çözmek İçin Ne Yapmak Gerekliğini Düşünüyorsun?’ maddesinde ise çocuklar % 48,7 oranında ‘İş Vermek’ ve % 46,8 oranında ‘Para Vermek’ demiş olup yaş, SES ve cinsiyete göre anlamlı bir yüzde dağılımına rastlanmamıştır.

‘Bazı Kadınların Başörtüsü Taktığını Gördün mü ya da Duydun mu?’ maddesine çocuklar %98,7 oranında evet yanıtı vermiş olup buna bağlı olarak ‘Kadınların Neden Başörtüsü Taktığını Düşünüyorsun?’ maddesinde, çocuklar en çok (% 61,3) ‘Allah için’ seçeneğini işaretlemişlerdir (Tablo 12). Bu maddede SES ve yaşa göre yüzde dağılımlarında anlamlı fark bulunmuştur. 5 yaş grubunun % 45,7’ü, 6 yaş grubunun ve % 44,4’ü ve 7 yaş grubunun 77,8’i ‘Allah için’ cevabı vermiştir. (Tablo 12). SES’e göreyse A grubunun % 57,4’ü, B grubunun % 58,3’ü, C1 grubunun % 63,8’i ve C2 grubunun % 71,4’ü ‘Allah için’ cevabı vermiştir (Tablo 12).

Tablo 12. Katılımcıların Cinsiyet, Yaş ve Sosyo-ekonomik Durumlarına Göre ÇDYÖ'nin, 'Kadınların Neden Başörtüsü Taktığını Düşünüyorsunuz?' Maddesi için Yüzde Dağılımları ve Test İstatistiği

		'Kadınların Neden Başörtüsü Taktığını Düşünüyorsunuz?'						Test İstatistiği
			Güzellik için	Birisi Söylediği için	Allah için	Bilmiyorum	Toplam	
Cinsiyet	Kız	N	21	3	48	8	80	X ² = 4,947
		%	26,3	3,8	60	10	100	
	Erkek	N	14	9	47	5	75	
		%	18,7	12	62,7	6,7	100	
	Toplam	N	35	12	95	13	155	
		%	22,6	7,7	61,3	8,4	100	
Yaş	5	N	14	8	21	3	46	X ² = 26,829*
		%	30,4	17,4	45,7	6,5	100	
	6	N	17	4	32	2	55	
		%	30,9	7,3	58,2	3,6	100	
	7	N	4	0	42	8	54	
		%	7,4	0	77,8	14,8	100	
	Toplam	N	35	12	95	13	155	
		%	22,6	7,7	61,3	8,4	100	
Ses	A	N	12	1	27	7	47	X ² = 21,741**
		%	25,5	2,1	57,4	14,9	100	
	B	N	13	0	21	2	36	
		%	36,1	0	58,3	5,6	100	
	C1	N	10	8	37	3	58	
		%	17,2	13,8	63,8	5,2	100	
	C2	N	0	3	10	1	14	
		%	0	21,4	71,4	7,1	100	
	Toplam	N	35	12	95	13	155	
		%	22,6	7,7	61,3	8,4	100	

*p<0,001 **p=0,01

'Sen Hiç Demokrasi diye Bir Şey Duydun mu?' maddesinde çocuklar, % 59,6 oranında 'Evet' demiş olup buna bağlı olarak 'Demokrasinin Ne Olduğunu Düşünüyorsunuz?' maddesinde, çocuklar en çok (% 68,6) 'Bütün Vatandaşların O Ülke ile ilgili Birlikte Karar Vermesi' seçeneğini işaretlemişlerdir (Tablo 13). Bu maddede sadece cinsiyete göre yüzde dağılımlarında anlamlı fark bulunmuştur. Kızların % 76,3'ü, erkeklerin % 60,5'i 'Bütün Vatandaşların O Ülke ile ilgili Birlikte Karar Vermesi' seçeneğini işaretlemiştir (Tablo 13).

Tablo 13. Katılımcıların Cinsiyet, Yaş ve Sosyo-ekonomik Durumlarına Göre ÇDYÖ'nin, 'Demokrasinin Ne Olduğunu Düşünüyorsunuz?' Maddesi için Yüzde Dağılımları ve Test İstatistiği

‘Demokrasinin Ne Olduğunu Düşünüyorsun?’							
			Bir Kişinin Ülkeyle ilgili Karar Vermesi	Bütün Vatandaşların O Ülke ile ilgili Birlikte Karar Vermesi	Bilmiyorum	Toplam	Test İstatistiği
Cinsiyet	Kız	N	5	61	14	80	X ² = 9,508*
		%	6,3	76,3	17,5	100	
	Erkek	N	18	46	12	76	
		%	23,7	60,5	15,8	100	
	Toplam	N	23	107	26	156	
		%	14,7	68,6	16,7	100	
Yaş	5	N	6	33	7	46	X ² = 1,366
		%	13	71,7	15,2	100	
	6	N	7	40	9	56	
		%	12,5	71,4	16,1	100	
	7	N	10	34	10	54	
		%	18,5	63	18,5	100	
	Toplam	N	23	107	26	156	
		%	14,7	68,6	16,7	100	
Ses	A	N	4	32	11	47	X ² = 4,786
		%	8,5	68,1	23,4	100	
	B	N	5	26	6	37	
		%	13,5	70,3	16,2	100	
	C1	N	12	39	7	58	
		%	20,7	67,2	12,1	100	
	C2	N	2	10	2	14	
		%	14,3	71,4	14,3	100	
	Toplam	N	23	107	26	156	
		%	14,7	68,6	16,7	100	

*p<0,01

'Türk Lirası ile Başka Ülkelerde de Ödeme Yapabileceğimizi Düşünüyor musun?' maddesinde, çocukların %50,6'sı 'Hayır' demiştir (Tablo 14). Bu maddede de sadece yaşa göre yüzde dağılımlarında anlamlı fark bulunmuş olup, 5 yaş grubunun % 69,6'sı ve 6 yaş grubunun ve % 50'si 'Evet' derken, 7 yaş grubunun ise %74,1'i 'Hayır' demiştir (Tablo 14).

Tablo 14. Katılımcıların Cinsiyet, Yaş ve Sosyo-ekonomik Durumlarına Göre ÇDYÖ'nin, 'Türk Lirası ile Başka Ülkelerde de Ödeme Yapabileceğimizi Düşünüyor musun?' Maddesi için Yüzde Dağılımları ve Test İstatistiği

'Türk Lirası ile Başka Ülkelerde de Ödeme Yapabileceğimizi Düşünüyor musun?'							Test
			Evet	Hayır	Bilmiyorum	Toplam	İstatistiği
Cinsiyet	Kız	N	35	43	2	80	X ² = 1,805
		%	43,8	53,8	2,5	100	
	Erkek	N	35	36	5	76	
		%	46,1	47,4	6,6	100	
	Toplam	N	70	79	7	156	
		%	44,9	50,6	4,5	100	
Yaş	5	N	32	12	2	46	X ² = 28,273*
		%	69,6	26,1	4,3	100	
	6	N	28	27	1	56	
		%	50	48,2	1,8	100	
	7	N	10	40	4	54	
		%	18,5	74,1	7,4	100	
	Toplam	N	70	79	7	156	
		%	44,9	50,6	4,5	100	
Ses	A	N	20	24	3	47	X ² = 3,780
		%	42,6	51,1	6,4	100	
	B	N	21	15	1	37	
		%	56,8	40,5	2,7	100	
	C1	N	23	33	2	58	
		%	39,7	56,9	3,4	100	
	C2	N	6	7	1	14	
		%	42,9	50	7,1	100	
	Toplam	N	70	79	7	156	
		%	44,9	50,6	4,5	100	

*p<0,001

'Türkiye'nin Başkenti Neresidir?' maddesinde, çocukların %74,4'sı 'Ankara' diyerek doğru yanıt vermiştir (Tablo 15). Bu maddede de sadece yaşa göre yüzde dağılımlarında anlamlı fark bulunmuş olup, 5 yaş grubunun % 58,7'si ve 6 yaş grubunun ve % 64,3'ü ve 7 yaş grubunun ise %98,1'i doğru yanıt vermiştir (Tablo 15).

Tablo 15. Katılımcıların Cinsiyet, Yaş ve Sosyo-ekonomik Durumlarına Göre ÇDYÖ'nin, 'Türkiye'nin Başkenti Neresidir?' Maddesi için Yüzde Dağılımları ve Test İstatistiği

			'Türkiye'nin Başkenti Neresidir?'				Test İstatistiği
			Doğru	Yanlış	Bilmiyorum	Toplam	
Cinsiyet	Kız	N	54	25	1	80	X ² = 4,241
		%	67,5	31,3	1,3	100	
	Erkek	N	62	13	1	76	
		%	81,6	17,1	1,3	100	
	Toplam	N	116	38	2	156	
		%	74,4	24,4	1,3	100	
Yaş	5	N	27	19	0	46	X ² = 28,008*
		%	58,7	41,3	0	100	
	6	N	36	18	2	56	
		%	64,3	32,1	3,6	100	
	7	N	53	1	0	54	
		%	98,1	1,9	0	100	
	Toplam	N	116	38	2	156	
		%	74,4	24,4	1,3	100	
Ses	A	N	36	9	2	47	X ² = 8,251
		%	76,6	19,1	4,3	100	
	B	N	24	13	0	37	
		%	64,9	35,1	0	100	
	C1	N	44	14	0	58	
		%	75,9	24,1	0	100	
	C2	N	12	2	0	14	
		%	85,7	14,3	0	100	
	Toplam	N	116	38	2	156	
		%	74,4	24,4	1,3	100	

*p<0,001

5. TARTIŞMA

Bu araştırmanın amacı, okuma-yazma henüz öğrenmemiş çocukların politik sosyalleşmesi kapsamında erken dönem politik yönelimin; politik bilgi, politik konularda farkındalık ve iyi vatandaşlık kavramı açısından hangi yaşlarda farklılaştığını belirlemek, çocukların ailelerinin sosyo-ekonomik durumuna ve çocukların cinsiyetine göre politik yönelimlerinin değişip değişmediğini incelemektir. Bu kapsamda da, Çocuklar için Demokrasiyi Yaşamayı Öğrenme Ölçeği'nin (ÇDYÖ) Türk örnekleme uyarlanmasını gerçekleştirmektedir.

Birçok araştırmacıya göre çocukların erken yaşlardan başlayarak en temel, basit ve genel kapsamdan ilerlemek suretiyle politik yönelimleri mevcuttur (Hess ve Torney, 2005; Sears ve Brown, 2013; van Deth, 2011; Yeşilorman, 2006;). Bu noktada bu araştırmanın verileri de bu savı destekler nitelikte bulgular ortaya koymuştur.

Van Deth ve arkadaşlarının (2011) Almanaya'da yaşayan, 5-8 yaş arası 736 çocuk üzerinden oluşturduğu ÇDYÖ'nin, Türk örnekleme uyarlanması bu araştırma kapsamında gerçekleşmiştir. Buna göre; 5, 6 ve 7 yaş grubu 156 çocuk için ölçeğin Politik Bilgi ve Politik Konularda Farkındalık alt boyutlarında geçerlik ve güvenilirlik sağlanırken tek bir maddeden oluşmasından dolayı İyi Vatandaşlık Kavramı alt boyutunda güvenilirlik analizi yapılamamıştır. Politik Bilgi ve Politik Konularda Farkındalık alt boyutlarında iç tutarlılık güvenilirliğine ek olarak test-tekrar test güvenilirliği de sağlanmıştır.

Politik yönelimler kapsamında Politik Bilgi ve Politik Konularda Farkındalık alt boyutlarının, araştırmanın birinci problemi doğrultusunda yaşa göre farklılaşıp farklılaşmadığına bakılmıştır. Elde edilen bulgular, her iki alt boyutun da yaşa göre farklılaştığını ortaya koymuştur. Ayrıca İyi Vatandaşlık maddesinde yüzde dağılımı da yaşa göre farklılaşmaktadır. Dolayısıyla, ölçeğin bütün politik yönelimlerinde yaşa bağlı bir gelişim söz konusu olduğundan, bu bulgular ölçeğin yapı geçerliğine de işaret etmektedir (Anastasi ve Urbina, 1997).

7 yaş grubunun Politik Bilgi ve Politik Konularda Farkındalık alt boyut puanları, 5 ve 6 yaş grubunun alt boyut puanlarından anlamlı derecede yüksektir. Daha açık bir ifadeyle, Greenstein (2009), Hess ve Torney (2005) gibi araştırmacıların da vurguladığı üzere çocuklar küçük yaşlardan itibaren temel düzeyde politik yönelimler oluşturmakta olup Connell, (1972), Carpini ve Keeter (1993), Dowse ve Hughes'un (1971) da bahsettikleri gibi çocuğun, yaşa bağlı bilişsel süreçlerinin ilerlemesiyle politik yönelimlere dair bilgileri de artmaktadır. Bu noktada, bu çalışmanın politik yönelimi incelemesi kapsamında politikacının, partilerin vb. bilinirliği, nasıl başbakan olunacağı, politikacıların ne yaptığı gibi politik bilgiler ile çevre kirliliği, kıtlık, savaş ve işsizlik gibi politik konularda farkındalık yaş büyüdükçe artmaktadır. Bu bulguların paralelinde özellikle Türk örneklem bakımından Yeşilorman'ın (2006) yaptığı çalışmada da görüldüğü gibi, 7-13 yaş arası çocuklarda devleti tanımlama özellikleri, cumhurbaşkanını tanıma gibi politik yönelim puanları yaşla birlikte artmaktadır.

Ayrıca, çocukların Politik Konularda Farkındalık alt boyut puanları hem yaş hem de sosyo-ekonomik seviye ortak etkisine göre anlamlı derecede farklılaşmaktadır. Bu noktada, araştırmanın ikinci problemi olan politik yönelimin sosyo-ekonomik seviyeye göre değişimine sadece bu bulguda rastlanmıştır. Buna göre 5 ve 6 yaş grubunda sosyo-ekonomik seviyesi yüksek olanların Politik Konulara Farkındalığı yüksekken, 7 yaş grubunda düşük sosyo-ekonomik seviyeden gelenlerin Politik Konulara Farkındalığı yüksek olmuştur. Bu noktada, 5-6 yaş grubunun kreş, 7 yaş grubunun ise ilkokulun ilk senesindeki öğrencileri olduğu göz önüne alındığında, 7 yaştan küçüklerin ailelerinin sosyo-ekonomik seviyesiyle paralel olarak politik yönelimlere dair bilgileri yüksekken, 7 yaş grubundaki düşük sosyo-ekonomik seviyedeki ailelerden gelen çocukların bu bilgilerinin yüksek olmasında okul faktörünün önemli olduğu düşünölmektedir. Bu bağlamda, Alkan (1989) ile van Deth ve arkadaşlarının (2011) literatürdeki genel kanıya işaret ettiği gibi politik yönelim bilgileri; düşük sosyo-ekonomik düzeyden gelen çocuklarda, yüksek sosyo-ekonomik düzeyden gelen çocuklara nazaran daha az olmasının aksine, Kallio ve Hakli'nin (2011) de belirttiği gibi okullar politik yönelimlerin gelişmesinde aktif rol

oynayarak okula giden 7 yaşındaki, düşük sosyo-ekonomik seviyeli çocukların da 7 yaştan küçük ancak sosyo-ekonomik düzeyi yüksek çocuklar gibi politik yönelim bilgilerinin yüksek olabileceğini göstermiştir. Daha açık bir ifade ile sosyo-ekonomik seviyenin yüksek olmasının okul öncesi dönemde verdiği avantajın etkisini, okul faktörü dengeliyor gibi görünmektedir. Böylelikle, yüksek sosyo-ekonomik düzey ailelerden gelen çocukların okul öncesi dönemde politik yönelim açısından optimum seviyeye ulaşmış olmaları nedeniyle, okula başlamakla birlikte düşük sosyo-ekonomik düzey ailelerden gelen çocukların okuldan daha fazla politik yönetime dair kazanç sağlayarak bu dengeyi sağladıkları söylenebilir. Bu noktada, okulun yaratabileceği homojen bir dengelemeye ait bu durum, ileriki araştırmalarla daha da irdelenebilecektir.

Yapılan analizlerde, araştırmanın üçüncü problemine ait politik yönelim alt boyutlarında cinsiyete göre fark gözlenmemiş olup bu durum, bu amaçla olabilecek olan ileriki çalışmalar açısından göz önünde bulundurulmalıdır.

ÇDYÖ'nin geçerlik ve güvenirlik çalışması kapsamında analize dâhil olamayan diğer maddelerinin; cinsiyet, ses ve yaşa göre değişip değişmediği, yüzde dağılımlarına bakılarak incelenmiştir.

Buna göre orijinal ölçekte İyi Vatandaşlık Kavramı alt boyutu olarak değerlendirilen 'İyi Bir Yetişkin Vatandaş Ödülü Kime Verilsin?' maddesinde, çocuklar en çok (% 27,6) 'Sıklıkla Kiliseye/Camiye Giden Biri' demişlerdir. Bu maddede sadece yaşa göre yüzde dağılımlarında anlamlı fark bulunmuş olup, 5 yaş grubu en çok 'Çok Parası Olan Biri' derken, 6 yaş grubu 'Başkalarına Yardım Eden Biri', 7 yaş grubu ise 'Sıklıkla Kiliseye/Camiye Giden Biri' demiştir. Türk örnekleminde elde edilen bu sonuç, iyi vatandaşın dindar (Sıklıkla Kiliseye/Camiye Giden Biri) olması gerektiğine yönelik kabul edilerek ülkemizin içinde bulunduğu politik iklimin muhafazakâr çoğunluğa işaretinden kaynaklanıyor olabilir. Özellikle 7 yaş grubunda çoğunluğun dindar bir kişiyi iyi vatandaş olarak seçmesi okul yıllarıyla birlikte bu görüşün arttığına işaret olabilir. Ancak, van Deth ve arkadaşlarının (2011) yaptığı çalışmada %80'i başkalarına yardım eden, çok çalışan, kurallara her zaman

uyan kişileri iyi vatandaş olarak tanımlarken ‘Sıklıkla Kiliseye/Camiye Giden Birisi’ seçeneği düşük yüzde dağılımıyla anlamlı fark ortaya koymamıştır. Bu noktada, ülkelerin içinde bulundukları politik ortamların çocukların politik yönelimlerinde etkili olabileceği düşünülebilir.

Politik Bilgi yönündeki politik yönelimi destekler nitelikteki ‘Demokrasinin Ne Olduğunu Düşünüyorsun?’ maddesinde ise cinsiyete göre anlamlı fark bulunup kızlar erkeklerden daha çok ‘Bütün Vatandaşların O Ülke ile ilgili Birlikte Karar Vermesi’ seçeneğini işaretleyerek seçeneklerdeki tek doğru yanıt vermişlerdir. Böylelikle, bu çalışmada kızların demokrasiye dair bilgilerinin erkeklere göre fazla olduğu söylenebilir. Bu noktada, Coffé ve Bolzendahl (2010) ile Fridkin ve Kenny (2007) gibi araştırmacıların da belirttiği gibi kadınlar, oy verme ve özel aktivitelere katılma gibi politik katılımlara yönelik demokratik öğelerden erkeklere göre daha çok haberdar olmalarına dair oluşan kanı, bu bulguyla küçük yaşlardan itibaren desteklenir nitelikte görülmektedir.

Politik Konularda Farkındalık yönündeki politik yönelimi destekler nitelikteki ölçeğin diğer maddelerinden yüzde dağılımlarında anlamlı fark bulunan maddelerde ise şu şekilde bulgulara rastlanmıştır;

‘İnsanların Yeteri Kadar Yiyeceği Olmamasıyla İlgili Kimin Suçlu Olduğunu Düşünüyorsun?’ maddesinde 5 yaş ve 6 yaş grubu en çok ‘Yöneticiler’ derken, 7 yaş grubu ise ‘İnsanın Kendisi’ demiştir. Bunun takiben, ‘Yiyecek Yetersizliğini Çözmek İçin Ne Yapmak Gerektiğini Düşünüyorsun?’ maddesinde 5 yaş ve 6 yaş grubu en çok ‘Para veya Yemek Vermek’ derken, 7 yaş grubunun ise ‘İş Vermek’ demiştir. Böylelikle; açlık, kıtlık gibi yiyecek yetersizliği durumlarında küçük yaşlardakiler kurumsal bir atıfta bulunup yöneticileri suçlu bulurken 7 yaşındakiler, insanın kendinden kaynaklı bir durum olduğunu ifade etmiştir. Bu doğrultuda küçük yaştakiler para veya yemek vermek gibi kısa vadeli çözümleri tercih ederken 7 yaş grubu, bu sıkıntıyı çeken kişilerin iş sahibi olmasıyla çözüme ulaşılabileceğini ifade etmişlerdir. Bu politik meselelerde küçük çocukların büyüklere göre daha kısa vadeli

özmleri tercih etmesi, Milburn'n (1998) de belirttiği gibi yaşla beraber bilişsel gelişime bağlı neden-sonuç ilişkisinin gelişimine bağlanabilir.

'İş Bulamayan İnsanlarla İlgili Kimin Suçlu Olduğunu Düşünüyorsun?' maddesinde ise yüksek sosyo-ekonomik seviyeden gelen ocuklar 'Allah' cevabı verirken, düşük sosyo-ekonomik seviyeden gelen çocuklar ise 'İnsanın Kendisi' demiştir. Bu noktada, sosyo-ekonomik seviyesi daha yüksek olan çocuklar işsizlikle ilgili dini bir çıkarımda bulunurken daha düşük sosyo-ekonomik seviyeden gelenler işsizliğin kişinin kendiyle alakalı olabileceğini söyleyerek dini bir atıfta bulunmayıp kişinin kendi başarısızlığı algısından hareket ettikleri sylenabilir. Böylelikle, düşük sosyo-ekonomik düzeyden gelen çocukların daha muhafazakâr ailelerden gelme ihtimali olduğundan (Mcdevitt ve Chaffee, 2002), bu maddeye 'Allah' cevabı vermedikleri düşünüldüğünde, yüksek sosyo-ekonomik seviyeden ailelerin çocuklarının işsizlik gibi bir politik meselede dini bir atıfta bulunması dikkate değer bir bulgu oluşturmaktadır. Öte yandan bu durum, ekonomik düzeyi yüksek olan ailelerin dindarlığının arttığına veya dindarlığı yüksek ailelerin ekonomik seviyelerinin yükseldiğine işaret ediyor olabilir. Her iki durumda da ailenin dindarlık seviyesinin de ilerdeki muhtemel araştırmalara dâhil edilmesi gereken bir değerken olduğu dikkate alınmalıdır.

Kadınların neden başörtüsü taktığı konusundaysa yaşa bağlı olarak 'Allah için' cevabının arttığı görülerek bu sonuç, Milburn'n (1998) bahsettiği gibi neden-sonuç ilişkisinin yaşla beraber gelişimine bağlanabilir. Bu maddeye ait diğer bir sonutaysa sosyo-ekonomik seviye dştke 'Allah için' cevabının arttığı görülmüştür. Yukarıdaki maddede de belirtildiği gibi düşük sosyo-ekonomik düzeyden gelen çocukların, daha muhafazakâr ailelerden gelme ihtimali olduğundan (Mcdevitt ve Chaffee, 2002), yüksek sosyo-ekonomik düzeyden gelen çocuklara göre başörtü takmayı; estetik (gzelliik için cevabı) ya da otoriter (birisi söylediği için cevabı) bir çıkarım olarak değer de dini bir çıkarım olarak görmesinin daha fazla olduğu söylenebilir. Yukarıdaki bulgunun da gösterdiği gibi ailenin dindarlık seviyesi araştırmalarda dikkate alınması gereken bir değerken olarak karşımıza çıkmaktadır.

Ülkenin başkentini ve para birimi gibi ulusal öğelerin bilinirliği ve işlevselliği bakımından daha başka politik yönelimler ele alındığında, bulgularında anlamlı fark bulunan diğer maddeler ise şu şekildedir;

‘Türk Lirası ile Başka Ülkelerde de Ödeme Yapabileceğimizi Düşünüyor musun?’ maddesinde 5 yaş grubu ve 6 yaş grubu en çok ‘Evet’ diyerek yanlış cevap verirken, 7 yaş grubu ise en çok ‘Hayır’ diyerek doğru yanıt vermişlerdir. Bu noktada, Hess ve Torney’in (2005) de belirttiği gibi erken dönem çocukluktan itibaren somut dünya algısı ve neden-sonuç ilişkilerindeki eksikliklerden kaynaklı politik yönelimlerin bilinirliğinin azlığından hareketle küçük yaştaki çocuklar Türk Lirası’nın her yer de geçerli olabileceğini düşünmüş olabilirler. Ancak ilkokula giden 7 yaş grubunda yaşa bağlı bilişsel gelişimin yanında okul eğitiminin de etkisiyle (Sears, 1975), doğru yanıt verme oranının arttığı düşünülmektedir. Türkiye’nin Başkenti konusunda ise 5 ve 6 yaş grubunun yarısından fazlası doğru cevap verirken 7 yaşın neredeyse tamamı doğru yanıt vermiştir. Bu bulgu, Sears’ın (1975) yaşa bağlı bilişsel gelişimin yanında okul eğitiminin de etkisiyle başkent gibi ulusal öğelere ait politik yönelim bilgilerinin, her yaş grubunda bilinmekle beraber yaş artıkça arttığı görüşünü destekler niteliktedir.

ÇDYÖ’nin istatistiksel analize giren ve anlamlı farklar elde edilen maddeleri dışında maddeleri olup, bunlardan bazılarının başka politik yönelimlere işaret ettiği düşünülebileceği gibi bazı maddeleri de ölçekten elde edilecek alt boyut puanlarına etkisi incelenebilecek bağımsız değişkenler şeklinde demografik özellikler taşımaktadır (Bkz. EK 3.). Örneğin; 18. Maddede işe gitmek, tamir için alet kullanmak, araba kullanmak, ev işleri yapmak, çocuklara bakmak gibi günlük hayata dair eylemleri kimin yaptığına dair bir soruyu içermekte olup anne/baba/ikisi de/hiç kimse/bilmiyorum seçeneklerinden birinin işaretlenmesi gerekmektedir. Bu soruyla bu eylemlerdeki ebeveyn rolü bakımından demografik bilgi elde edebilecek olup buna göre Politik Bilgi ve Politik Konularda Farkındalık alt boyut puanlarındaki farklılaşmayı incelemek ileriki çalışmaların konusu olabilecektir. Aynı eylemlere dair aynı soruyu bu sefer kadın/erkek/ikisi de/bilmiyorum seçenekleriyle tekrar soran 34. Madde ise toplumsal cinsiyet rollerine dair bilgiler verebileceğinden ölçeğin alt

boyutları üzerindeki etkisi bir de bu şekilde değerlendirilebilir. Bunun haricinde çocuğun genel anlamda sosyalleşmesine ait okul kurallarının önemi, çocuğun arkadaşlarıyla ilişkileri, evde nasıl zaman geçirdiğine yönelik bilgiler üzerinden karşılaştırmalara imkân verebilecek maddeler de mevcuttur. Özellikle literatüre bakıldığında politik yönelimler üzerinde önemli etki olduğu düşünülen medyanın etkilerini incelemeye olanak veren ‘Televizyon izliyor musun?’, ‘Yetişkinlerle ilgili haberler izliyor musun?’ gibi maddeler de bulunmaktadır. Ayrıca başkent ve ulusal para biriminin işlevi gibi analize dâhil olan politik simgelere dair maddelerin dışında ülke bayrağının bilinirliği, TL işaretinin bilinirliği gibi ulusal sembollere yönelik de maddeler mevcut olup bu maddelerde araştırma amacına uygun anlamlı farklar bulunamamıştır.

55 maddelik orijinal ölçek uygulanırken, özellikle 5 ve 6 yaş grubu dikkati için uzun süre aldığı gözlenmiştir. Bu durum göz önüne alındığında, alt boyutta yer alan maddelerin yanı sıra bu boyutları destekler nitelikteki yüzde dağılım sonuçlarına yer verilen maddeler ve olası araştırma problemlerine göre değerlendirilebilecek maddelerle ölçek toplamda 37 maddeye kadar indirilebilmekte olup bu maddeler Yöntem kısmında belirtilmiştir.

Ayrıca ölçeğin Politik Bilgi alt boyutu dâhilinde değerlendirilen maddelerden olan 24. ve 25. Maddeler başbakanın tanınmasına yönelik olup ölçeğin uygulandığı sene başbakanın kim olduğuna göre güncellenmesi gerekliliği doğmaktadır. Örneğin; bu çalışmada ölçeğin uygulandığı 2013 senesinde başbakan R. Tayyip Erdoğan iken ölçek bu yıl uygulanmak istendiğinde bu isim Ahmet Davutoğlu olacaktır. Bu bağlamda politik yönelimlere dair bilgilerin güncellenen olgular olduğu ve sabit kalmayıp değişebileceği göz önünde bulundurulmalıdır.

Politik yönelime dair ölçekten alınan tüm bu sonuçlara ve bunlara yönelik literatüre bakıldığında, politik yönelim olarak değerlendirilebilecek pek çok tutum ve davranışın ayrı ayrı araştırma konuları olduğu gözlenmektedir. Daha açık bir ifade ile politik yönelim pek çok açıdan (politik katılım, politik etkinlik, partili davranış, otoriteye karşı tutum, politik konulara farkındalık, vatandaşlık kavramı vb.) ele

alınıp; bunlar üzerinde aile, okul, yaş, cinsiyet, akran grupları, yaygın medya, etnik ve sosyo-ekonomik durum, kişilik özellikleri, genetik faktörler gibi değişkenlerin etkisi araştırılmaktadır. Bu bağlamda, erken dönem politik sosyalleşmeye ait araştırmalarla birebir karşılaştırılabilecek bu çalışmaya dair politik yönelim bulguları sınırlı bir kapsam çizmektedir. Özellikle Türk örneklem için bu durum daha sınırlı hale gelmiş olup van Deth ve arkadaşlarının (2011) da belirttiği üzere hâlihazırda vatandaş olarak var olan çocuklar bakımından, ülkemizde erken dönem politik sosyalleşme çalışmalarındaki eksiklik, bu ölçek sayesinde sistemli ve istatistiksel analize uygun hale getirilerek belli politik yönelimler açısından doldurulmaya çalışılmıştır. Bu noktada yukarıda ölçekte yer alan maddeler sayesinde ölçülebilen birçok politik yönelim boyutları yine yukarıda da bahsedildiği gibi aynı ölçekte yer alan diğer maddelerden alınan verilerle karşılaştırılabilecek imkânı tek ölçek vasıtasıyla sağlamaktadır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırma kapsamında, ÇDYÖ'nin, Türk örnekleme uyarlanması Politik Bilgi (PB) ve Politik Konularda Farkındalık (PKF) alt boyutlarında gerçekleşmiştir. Bu bağlamda, Politik Bilgi ve Politik Konularda farkındalık politik yönelimleri yaşa bağlı olarak farklılaşmaktadır. İyi Vatandaşlık Kavramı politik yönelimi ise yüzde dağılımları bakımından yine yaşa bağlı olarak farklılaşmaktadır. Ölçeğin Politik Bilgi ve Politik Konularda Farkındalık politik yönelimlerini destekler nitelikte olan diğer maddelerin yüzde dağılımlarında da çoğunlukla yaşa bağlı farklılaşma görüldüğü gibi bazı maddelerinde cinsiyet ve sosyo-ekonomik duruma göre değişimler de bulunmuştur.

Literatüre bakıldığında çocukların erken yaşlardan itibaren temel ve genel düzeyde politik yönelimler geliştirerek yaşa göre bu yönelimlerin farklılaştığı desteklenmektedir. Ancak özellikle Türk örnekleme yönelik erken dönem politik sosyalleşme çalışmalarının sınırlılığından ve bu alanda bir araştırma yapma gereksiniminden dolayı bu çalışmaya ihtiyaç duyulmuştur. Bu noktada genel olarak çocukların sosyalleşmesi özelde ise çocukların politik sosyalleşmenin sistemli ve istatistiksel analize uygun hale getirilerek gözlemlenmesi açısından ilgili ölçek toplumumuza kazandırılmaya çalışılmıştır.

Tüm bunların yanında, 5 ve 6 yaş grubunun kreş ve anaokulunda 7 yaş grubunun ise ilkokulda olduğu göz önüne alınması gerekmekte olup yaşa bağlı bulgular, erken dönem politik yönelimde okulun etkisi noktasında, gelecek olası çalışmalar için zemin oluşturmaktadır. Ayrıca cinsiyete ve sosyo-ekonomik düzeye bağlı politik yönelimlerin değişimi bu araştırma bulguları kapsamında sınırlı kalmış olup bu değişkenler eksenindeki ileriki çalışmalarla desteklenmelidir.

Böylelikle erken dönem politik sosyalleşme çalışmaları, ülkemizdeki çalışmalarla da desteklenir hale gelebilecektir.

KAYNAKÇA

- ALFORD, J. R.,
FUNK, C. L.,
HIBBING, J. R.: 2005
“Are Political Orientations Genetically Transmitted?”,
American Political Science Review, 99(02), 153-167
- ALKAN, T.: 1989
Siyasal Bilinç ve Toplumsal Değişim, Gündoğan
Yayınları, Ankara.
- ANASTASI, A.
URBINA, S.:1997
Psychological Testing, Prentice Hall, NJ.
- ASLAN, A. K.: 2002
“Değişen Toplumda Aile ve Çocuk Eğitiminde
Sorunlar”, **Ege Eğitim Dergisi**, 1(2), 25-33.
- ATKIN, C. K.,
GANTZ, W.: 1978
“Television News and Political Socialization”,
Public Opinion Quarterly, 42(2), 183-194.
- BANDURA, A.: 2001
“Social Cognitive Theory: An Agentic Perspective”,
Annual Review of Psychology, 52(1), 1-26.
- BARTLE, J.: 2000
“Political Awareness, Opinion Constraint and The
Stability of İdeological Positions”, **Political
Studies**, 48(3), 467-484.

- BEE, H., BOYD, D.: 2009 **Çocuk Gelişim Psikolojisi**, Çev. Okhan Gündüz, Kaknüs Yayınları, İstanbul.
- BİLGİN, N.: 2003 **Sosyal Psikoloji Sözlüğü**, Bağlam Yayınları, İstanbul.
- CARPINI, M. X. D., KEETER, S.: 1993 “Measuring Political Knowledge: Putting First Things First”, **American Journal of Political Science**, 37 (4), 1179-1206.
- ÇİNEMRE, A. G. S.: 2013 “Bir Ahlak Eğitimsi Olarak Lawrence Kohlberg”, **Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, 22(1), 143-164.
- COFFÉ, H., BOLZENDAHL, C.: 2010 “Same Game, Different Rules? Gender Differences in Political Participation”, **Sex Roles**, 62(5-6), 318-333.
- CONNELL, R. W.: 1972 “Political Socialization in The American Family: The Evidence Re-Examined”, **Public Opinion Quarterly**, 36(3), 323-333.
- CONWAY, M. M., WYCKOFF, M. L., FELDBAUM, E., “The News Media in Children's Political Socialization”, **Public Opinion Quarterly**, 45(2), 164-178.

- DENNIS, J.: 1968 “Major Problems of Political Socialization Research”, **Midwest Journal of Political Science**, 12 (1),85-114.
- DIEMER, M. A.: (2012) “Fostering Marginalized Youths’ Political Participation: Longitudinal Roles of Parental Political Socialization and Youth Sociopolitical Development”, **American Journal of Community Psychology**, 50(1-2), 246-256.
- DOWSE, R. E., HUGHES, J. A.: 1971 “Girls, Boys and Politics”, **British Journal of Sociology**, 22(1), 53-67.
- EASTON, D., DENNIS, J.: 2009 “The Child’s Image of Government”, in E. S. Greenberg , (Eds.), **Political Socialization**, Transaction Publishers, New York.
- ERZEN, M. Ü., YALIN, B. E.: 2012 “Siyasal Kültürün Temel Paradigmaları Üzerine: Kültürden, Siyasal Toplumsallaşma, Örgütlenme ve Katılma Süreçlerine Yansıyanlar”, **İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Hakemli Dergisi**, 41, 49-61.
- FRIDKIN, K. L., KENNEY, P. J.: 2007 “Examining The Gender Gap in Children’s Attitudes Toward Politics”, **Sex Roles**, 56(3-4), 133-140.

- GANDER, M. J.,
GARDINER, H. W.:
2007
- GERBER, A. S.,
HUBER, G. A.,
DOHERTY, D.,
DOWLING, C. M.,
HA, S. E.: 2010
- GREENSTEIN, F.
2009
- GÜMÜŞ, Ö.: 2005
- HALLER, E. J.,
THORSON, S. J.:
1970
- HESS, R. D.,
TORNEY J. V.: 2005
- Çocuk ve Ergen Gelişimi**, Çev. Ali Dönmez, H. N. Çelen ve Bekir Onur, İmge Kitabevi, Ankara.
- “Personality and Political Attitudes: Relationships Across Issue Domains and Political Contexts”, **American Political Science Review**, 104(01), 111-133.
- “Children and Politics”, in E. S. Greenberg , (Eds.), **Political Socialization**, Transaction Publishers, New York
- “Siyaset Psikolojisi Nedir? “, **Türk Psikoloji Bülteni** 11 (37), 24-30.
- “The Political Socialization of Children and The Structure of The Elementary School”, **Interchange**, 1(3), 45-55.
- The Development of Political Attitudes in Children**, Transaction Publishers, New Jersey.

- JENNINGS, M. K.,
NIEMI, R. G.: 1968 “The Transmission of Political Values From Parent to Child”, **The American Political Science Review**, 62 (1), 169-184.
- KAĞITÇIBAŞI, Ç.:
2006 **Yeni İnsan ve İnsanlar: Sosyal Psikolojiye Giriş**, Evrim Yayınevi, İstanbul.
- KALLIO, K. P.,
HÄKLI, J.: 2011 “Tracing Children’s Politics”, **Political Geography**, 30(2), 99-109.
- KOŞTAŞ, M.: 1999 “Sosyalleşme”, **Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, 29, 329-334.
- LANGTON, K. P.,
JENNINGS, M. K.:
1968 “Political socialization and the high school civics curriculum in the United States”, **The American Political Science Review**, 62(3), 852-867.
- LYONS, S. R.: 1970 “The Political Socialization of Ghetto Children: Efficacy and Cynicism”, **The Journal of Politics**, 32(2), 288-304.

- MARVAKİL, A.: 2008 “Beyaz Fil ve Diğer Ulusal Hayvanlar: Ulusal Yönelimin Bazı Gelişim Psikolojik Koşullarına Dair”, Çev. Sertan Batur, **Eleştirel Psikoloji Bülteni**, 1(3), 15-30.
- MCDEVITT, M.,
CHAFFEE, S.: 2002 “From Top-Down to Trickle-Up Influence: Revisiting Assumptions About The Family in Political Socialization”, **Political Communication**, 19(3), 281-301.
- MERELMAN, R. M.:
1969 “The Development of Political İdeology: A Framework for The Analysis of Political Socialization”, **The American Political Science Review**, 63(3), 750-767.
- MILBURN, M. A.:
1998 **Sosyal ve Psikolojik Açıdan Kamuoyu ve Siyaset**, Çev. Ali Dönmez, Veli Duyan, İmge Kitabevi, Ankara.
- MONDAK, J. J.,
HALPERIN, K. D.:
2008 “A Framework for The Study of Personality and Political Behaviour”, **British Journal of Political Science**, 38(2), 335-362.

- MORRIS, C. G.: 2002 **Psikolojiyi Anlamak: (Psikolojiye Giriş)**. Türk Psikologlar Derneği Yayınları, İstanbul.
- MURRAY, G.,
MULVANEY, M. K.:
2012 “Parenting Styles, Socialization, and The Transmission of Political Ideology and Partisanship”, **Politics & Policy**, 40(6), 1106-1130.
- NIEMI, R. G.,
HEPBURN, M. A.:
1995 “The Rebirth of Political Socialization”, **Perspectives on Political Science**, 24(1), 7-16.
- NIEMI, R. G.,
SOBIESZEK, B. I.:
1977 “Political Socialization”, **Annual Review of Sociology**, 3, 209-233.
- ORUM, A. M.,
COHEN, R. S.,
GRASMUCK, S.,
ORUM, A. W.: 1974 “Sex, Socialization and Politics”, **American Sociological Review**, 39(3), 197-209.
- ÖZKALP, E.: 1993 **Sosyolojiye Giriş**, Anadolu Üniversitesi Eğitim, Sağlık ve Bilimsel Araştırma Çalışmaları Vakfı Yayınları, Eskişehir.

- PREWITT, K.,
EULAU, H., ZISK, B.
H.: 1966
“Political Socialization and Political Roles”, **Public Opinion Quarterly**, 30(4), 569-582.
- SEARING, D. D.,
SCHWARTZ, J. J.,
LIND, A. E.: 1973
“The Structuring Principle: Political Socialization and Belief Systems”, **The American Political Science Review**, 67(2), 415-432.
- SEARS, D., BROWN,
C.: 2013
“Childhood and Adult Political Development”, in L. Huddy, D. O. Sears, J. S. Levy, (Eds.), **The Oxford Handbook of Political Psychology**, Oxford University Press.
- SEARS, D.:1975
“Political Socialization”, in F . Greenstein and N. W. Polsby , (Eds.), **Handbook of Political Science Vol. 2 Reading**, MA: Addison-Wesley.
- SMITH, K., ALFORD,
J. R., HATEMI, P. K.,
EAVES, L. J., FUNK,
C., HIBBING, J. R.:
2012
“Biology, Ideology, and Epistemology: How Do We Know Political Attitudes are Inherited and Why Should We Care?”, **American Journal of Political Science**, 56(1), 17-33.
- TOKGÖZ, O.: 1978
“Siyasal Toplumsallaşmada Kitle Haberleşme Araçlarının Rolü ve Önemi”, **Ankara Üniversitesi SBF Dergisi**, 33(3), 79-92.

- TORNEY, J. V.,
HESS, R. D.: 1971 “‘Teachers, Students, and Political Attitude Development’” in G. Lesser, **Psychology and The Educational Process**, Chicago: Scott Foresman,
- VAN DETH, J. W.,
ABENDSCHÖN, S.,
VOLLMAR, M.: 2011 “‘Children and Politics: An Empirical Reassessment of Early Political Socialization’”, **Political Psychology**, 32(1), 147-174.
- VENTURA, R.: 2001 “‘Family Political Socialization in Multiparty Systems’”, **Comparative Political Studies**, 34(6), 666-691.
- WARLEIGH, A.: 2001 “‘ ‘Europeanizing’ civil society: NGOs as agents of political socialization’”, **Journal of Common Market Studies**, 39(4), 619-639.
- WEST, C.,
ZIMMERMAN, D. H.
: 1987 “‘Doing Gender’”, **Gender & Society**, 1(2), 125-151.
- YEŞİLORMAN, M.:
2006 “‘Siyasal Sosyalleşme Sürecinde Sosyo-Ekonomik Faktörlerin Rolü’”, **Bilgi Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi**, 36, 1-46.

EKLER

EK 1. SES 2012 Ölçeği

Bilindiği gibi Sosyo Ekonomik Statü (SES) gruplaması pazarlama faaliyetlerinde tüketici analizleri ve hedef kitle yaklaşımı oluşturmak açısından çok önemli bir rol oynamaktadır.

Aşağıda detaylandırılan SES 2012 tablosu, zaman içerisinde araştırma kullanıcılarının değişen ihtiyaçlarına daha iyi cevap verebilmek ve aynı zamanda saha uygulamalarına pratiklik ve esneklik getirmek üzere oluşturulmuştur. Böylece sektörde ortak kullanımın yolu açılmış, paneller ve adhoc çalışmalarda ortak bir dil geliştirilmiştir.

	1	2	3	4	5	6	7	8	9
ASIL GELİR GETİREN KİŞİ	İlkokul Terk	İlkokul Mezunu	Ortaokul Mezunu	Lise Mezunu Normal	Lise Mezunu Meslek	2 yıllık Yksk.Oku	Üniversite Açıköğr.	Normal	Lisans Üstü
	< 5 yıl	5 yıl	8 yıl	11 yıl	11 yıl	13-14 yıl	14 yıl +	14 yıl +	16 yıl +
EMEKLİ									
** Emekli - çalışıyor	(Önceki işine göre aşağıda kodlanacak, SES atanacak)								
** Emekli - çalışmıyor	(Önceki işine göre oluşacak SES'in 1 kademe aşağısına atanacak: Emekli Çalışmıyor tablosu)								
GELİR GETİREN BİR İŞİ YOK, ÇALIŞMIYOR									
1a İşsiz - şu an çalışmıyor - ek gelir yok, yardım alıyor	E	E	D	D	D	C2	C2	C2	C2
1b İşsiz - şu an çalışmıyor - düzenli ek gelir var	D	D	C2	C2	C2	C1	C1	C1	C1
2a Ev kadını - ek gelir yok, yardım alıyor	E	E	D	D	D	C2	C2	C2	C2
2b Ev kadını - düzenli ek gelir var	D	D	C2	C2	C2	C1	C1	C1	C1
3 Öğrenci			D	C2	C2	C2	C2	C2	C2
ÜCRETİ - MAAŞLI ÇALIŞIYOR									
4a İşçi/hizmetli - parça başı işi olan (yevmiye)	E	D	D	C2	C2	C2	C1	C1	B
4b İşçi/hizmetli - düzenli işi olan (maaş)	D	C2	C2	C1	C1	C1	B	B	B
5 Usta/başçı/kalfa - kendine bağlı işçi çalışan	D	C2	C2	C1	C1	B	B	B	B
6 Yönetici olmayan memur / teknik eleman / uzman vs	D	C2	C2	C1	C1	B	B	B	B
7 Yönetici (1-5 çalışanı olan)	C2	C1	C1	C1	C1	B	B	A	A
8 Yönetici (6-10 çalışanı olan)	C2	C1	C1	C1	B	B	B	A	A
9 Yönetici (11-20 çalışanı olan)	C1	C1	C1	B	B	B	A	A	A
10 Yönetici (20'den fazla çalışanı olan)	C1	C1	B	B	B	A	A	A	A
11 Ordu mensubu (uzman er, astsubay, subay)		C2	C2	C1	C1	B	B	A	A
12 Ücretli Kıdemli Nitelikli uzman (avukat, doktor, mimar, Mhendis, Akademisyen vs)							A	A	A
KENDİ HESABINA ÇALIŞIYOR - SERBEST MESLEK - NİTELİKLİ UZMAN									
13 Çiftçi (kendi başına/ailesiyle çalışan)	D	D	D	C2	C2	C2	C1	B	B
14 Seyyar - Kendi isi (free lance dahil), dükkanda hizmet vermiyor	C2	C2	C2	C1	C1	C1	B	B	B
15 Tek başına çalışan, dükkana sahibi, esnaf (taksi şoförü dahil)	C2	C1	C1	C1	C1	B	B	A	A
16 İşyeri sahibi- 1-5 çalışanlı (Tic, Tarım, İmalat)	C2	C1	C1	B	B	B	B	A	A
17 İşyeri sahibi- 6-10 çalışanlı (Tic, Tarım, İmalat)	C1	C1	C1	B	B	B	A	A	A
18 İşyeri sahibi -11-20 çalışanlı (Tic, Tarım, İmalat)	C1	C1	B	B	B	B	A	A	A
19 İşyeri sahibi - 20'den fazla çalışanlı (Tic, Tarım, İmalat)	C1	C1	B	B	B	A	A	A	A
20 Serbest nitelikli uzman (avukat, mühendis, mali müşavir, bilgisayar yazılımcısı vs)						B	A	A	A

EK 2. KİŞİSEL BİLGİ FORMU

Protokol No:

Tarih:

Doğum Tarihi (Gün/Ay/Yıl):

Cinsiyet: Kız ☐ Erkek ☐

ANNE

BABA

Yaş:

.....

Eğitim:

.....

Mesleği:

.....

EK 3. Çocuklar İçin Demokrasiyi Yaşamayı Öğrenme Ölçeği

Şimdi sana bazı resimler göstererek dünyada gelişen olaylar hakkında neler düşündüğünü soracağım. Resimlerin ne anlama geldiğini sana dikkatlice anlatacağım. Bunun için çok iyi dinleyip hemen cevap ver. Soruları anlamadığında veya sana hızlı geldiğinde tekrar bana sorabilirsin.

*Şimdi birkaç örnek yapalım.

0a- Dondurma yemeyi seviyor musun?

Evet

Hayır

0b- Geçen hafta dondurma yedin mi?

Evet her gün

Her gün değil ama
arada sırada

Hayır

Bilmiyorum

0c- En çok hangi dondurmayı seversin?

Çubuklu dondurma

Külahta dondurma

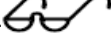
Tabakta dondurma

Bilmiyorum

*Şimdi asıl sorulara geçelim.

1- Okula gitmeyi seviyor musun?

Evet

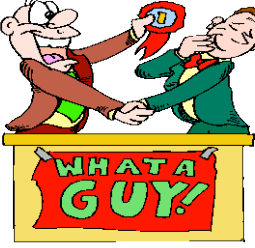
Bazen

Hayır

Bilmiyorum

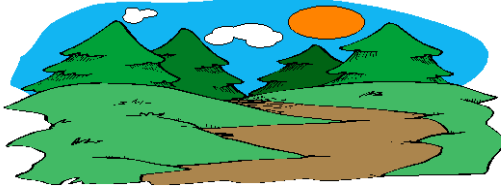
2- Düşün ki Türkiye' den ya da başka bir ülkeden şehrinize önemli bir insan geliyor. İyi bir yetişkin vatandaş için bir ödül verecek. Şimdi sana çeşitli resimler göstereceğim ve onların ne anlama geldiğini söyleyeceğim. Düşün bakalım, bu insanlardan hangisi sana göre bu ödülü alır ya da hangileri alamaz. Lütfen hepsine cevap ver, boşluk bırakma.

		Evet	Hayır
 	Sıklıkla kiliseye/camiye giden birisi mi?		
	Başkalarına yardım eden birisi mi?		
	Çok çalışkan birisi mi?		
	Herkesin sevdiği birisi mi?		

	Kurallara hep uyan birisi mi?		
	Çok parası olan birisi mi?		

*Şimdi sana dünyada yaşanan olaylarla ilgili sorular soracağım.

3- Çevre gün geçtikçe kirleniyor.' sözünü duydun mu?

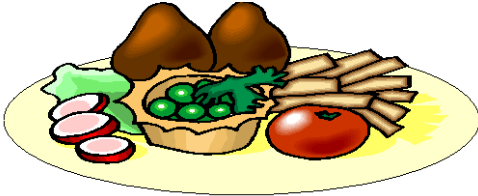

Evet

Hayır

4- Dünyada bazı insanların yeterli yemeği olmadığını duydun mu?

Evet

Hayır

5- İnsanların birbirleri ile savaştığını duydun mu?

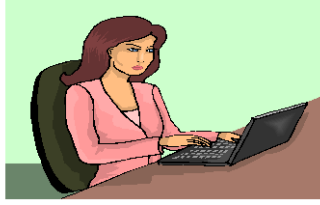

Evet

Hayır

6- Bazı insanların çalışmak isteyip de iş bulamadıklarını duyduğunu duydun mu?

Evet

Hayır

7- Başka ülkelerden insanların bizim ülkemize taşındığını duyduğunu duydun mu?

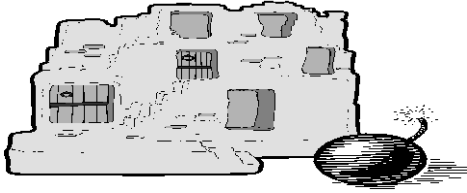

Evet

Hayır

8- Bazı ülkelerde terör olayları olduğunu duyduğunu duydun mu?

Evet

Hayır

9- 1 den 8 dâhil resimler gösterilecek. Bu resimlerden senin en çok ilgini çeken, seni en heyecanlandıran konuyu göster. Seni en az ilgilendiren, sana en sıkıcı gelen konuyu göster.

10- Bu dünyada olanlarla ilgili başkalarıyla konuşuyor musun?

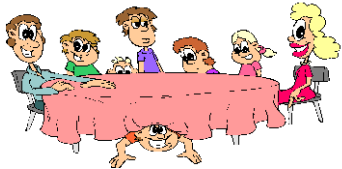

Evet

Hayır

11- Sen bu konuları kimle konuşuyorsun aşağıda işaretle.

		Evet	Hayır
	Annemle babamla ve ailemdeki diğerleriyle		
	Öğretmenimle		
	Başka çocuklarla		

12- Biraz önce ‘Dünyada bazı insanların yeterli yemeği olmadığını duydun mu?’ diye sormuştum. Şimdi iki sorum daha var.

12a- İnsanların yeteri kadar yiyeceği olmamasıyla ilgili kimin suçlu olduğunu düşünüyorsun?

Allah

Yöneticiler

İnsanın kendisi

Bilmiyorum

12b- Peki bunu çözmek için ne yapmak gerektiğini düşünüyorsun?

Para veya yemek vermek

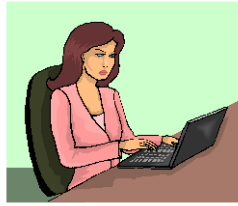
İş vermek

Hiçbir şey

Bilmiyorum

13- Biraz önce ‘Bazı insanların çalışmak isteyip de iş bulamadıklarını duydun mu?’ diye sormuştum. Şimdi iki sorum daha var.

13a- İş bulamayan insanlarla ilgili kimin suçlu olduğunu düşünüyorsun?

Yöneticiler

Allah

İnsanın kendisi

Bilmiyorum

13b- Peki onlarla ilgili ne yapmak gerektiğini düşünüyorsun?

Para vermek

İş vermek

Hiçbir şey

Bilmiyorum

14- Hiç politikacı diye bir şey duydun mu?

Evet

Hayır

15a- Politikacıların ne yaptıklarını düşünüyorsun?

Bir futbol takımının
antrenörüdürler

Bir ülkeyle ilgili karar alınması
ve o ülkenin iyi olmasına
yardım ederler

Trafığı idare
ederler

Bilmiyorum

15b- Peki politikacıların iyi olduğunu düşünüyor musun?

Evet

Hayır

Bilmiyorum

16- Partilerle ilgili bir şey duydun mu?

Evet

Hayır

17a- Bazı kadınların başörtüsü taktığını duydun mu ya da gördün mü?

Evet

Hayır

17b- Bu kadınların neden başörtüsü taktığını düşünüyorsun?

Güzellik için

Birisi bunu söylediği için

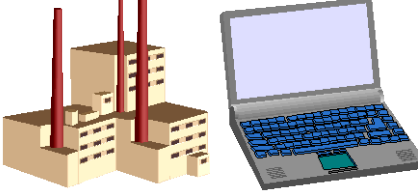
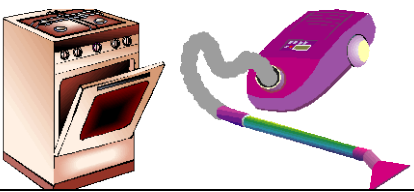
Allah için

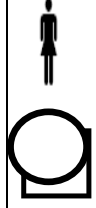
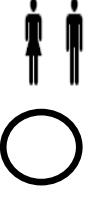
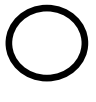
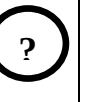

Bilmiyorum

18- Aşağıdaki resimlere bak. Bu işleri sizin evinizde kim yapar?

		Anne	Baba	İkisi de	Hiç kimse	Bilmiyorum
	İşe gitmek	 	 	 		
	Alet kullanmak	 	 	 		
	Araba kullanmak	 	 	 		
	Ev işleri/yemek yapmak	 	 	 		

	Çocuklara bakmak	
---	------------------	--

19- Sence Avrupa nedir?

Bir şehir mi?

Bir ülke mi?

Birçok ülke mi?

Bilmiyorum

20- Bu dünya da farklı insanlar var. Mesela uzun boylu kısa boylu, açık ve koyu tenli insanlar, farklı ülkelerden gelen insanlar. Bütün bu farklı insanların aynı şeyi yapmalarına izin verilmeli mi? Mesela herkes okula gidebilmeli mi? Herkes sinemaya gidebilmeli mi?

Evet

Hayır

Bilmiyorum

21- Türkiye'de en çok kimin söz hakkı var?

Kralın mı?

Belediye başkanın mı?

Başbakanın mı?

Bilmiyorum

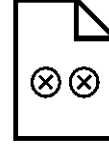
22- Nasıl yönetici olunur?

Çok parayla

Çok güç ile

Seçimle

Bilmiyorum

23a- Sen hiç 'yasa' diye bir şey duydun mu?

Evet

Hayır

23b- Sen yasaların her zaman haklı olduğunu düşünüyor musun?

Her zaman

Bazen

Asla

Bilmiyorum

24- Bu adamı tanıyor musun?

Evet

Hayır

25- Bu adam kim?

Belediye başkanı

Başbakan

Kral

Bilmiyorum

26a- Şimdi zor bir soruya geçiyoruz. Dikkat et. Sen hiç demokrasi diye bir şey duydun mu?

26b- Demokrasinin ne olduğunu düşünüyorsun?

Bir kişinin ülke ile ilgili karar vermesi

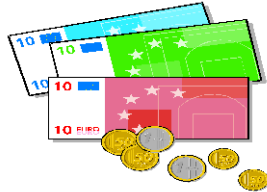
Bütün vatandaşların o ülke ile ilgili birlikte karar vermesi

Bilmiyorum

27- Biz Türkiye’de Türk Lirası ile ödemelerimizi yapıyoruz. Türk Lirası ile başka ülkelerde de ödeme yapabileceğimizi düşünüyor musun?

Evet

Hayır

Bilmiyorum

28- Vatandaşlar seçim yapabilir mi?

28a- Türkiye’de yapılan şeylere karar veren insanları seçebilir miyiz?

Evet

Hayır

Bilmiyorum

28b- Avrupa'da yapılan şeylere karar veren insanları seçebilir miyiz?

Evet

Hayır

Bilmiyorum

28c- Dünyada yapılan şeylere karar veren insanları seçebilir miyiz?

Evet

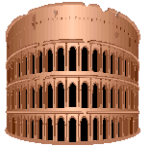

Hayır

Bilmiyorum

29- Türkiye'nin başkenti neresidir?

Roma

Paris

Ankara

Bilmiyorum

30- Lütfen Türk bayrağını işaretleyin.

31- Lütfen Avrupa Birliği bayrağını işaretleyin.

32- Bu işaretin ne olduğunu biliyor musun?

Bir futbol kulübü mü? Bir otomobil markası mı?

Para mı?

Bilmiyorum

33- Bir çocuk okulda bir şey yaparsa, mesela birisinin yemeğini çalarsa, bunu öğretmene söylemek gerektiğini düşünür müsün?

Evet, her zaman

Bazen

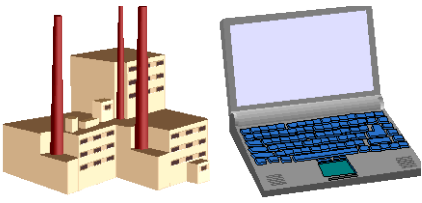
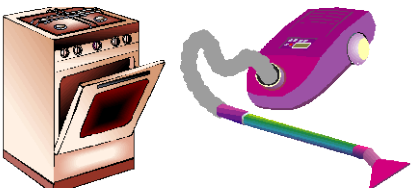

Hayır, hiç

Bilmiyorum

34- Size daha önce gösterdiğim resimleri tekrar göstereceğim fakat bu sefer farklı sorularım olacak. Aşağıda resimlerle de görülen işleri daha çok kadınlar mı, erkekler mi yoksa her ikisi de mi yapar?

		Kadın	Erkek	İkisi de	Bilmiyorum
	Alet kullanmak	 ☒	 ☐	 ☐	☐ ?
	İşe gitmek	 ☒	 ☐	 ☐	☐ ?
	Çocuklara bakmak	 ☒	 ☐	 ☐	☐ ?
	Ev işleri/yemek yapmak	 ☒	 ☐	 ☐	☐ ?
	Araba kullanmak	 ☒	 ☐	 ☐	☐ ?

35a- Bir şey söylemek istediğinde söz almak ya da çalışırken sessiz olmak gibi okul kurallarının olması sence ne kadar önemli?

Önemli

Çok önemli değil

Önemsiz

Bilmiyorum

35b- Bu kurallara uymanın ne kadar önemli olduğunu düşünüyorsun?

Önemli

Çok önemli değil

Önemsiz

Bilmiyorum

36a- Arkadaşlarına verdiği sözler hakkında ne düşünüyorsun? Sence bir arkadaşına verilen sözü tutmak önemli midir?

Önemli

Çok önemli değil

Önemsiz

Bilmiyorum

36b- Peki tanımadığın birine verilen sözler önemli midir?

Önemli

Çok önemli değil

Önemsiz

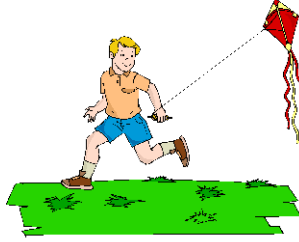

Bilmiyorum

37- Tek başına oyuncaklarla mı oynamayı daha çok seviyorsun yoksa arkadaşlarınla beraber oynamayı mı seviyorsun?

Arkadaşlarımla beraber

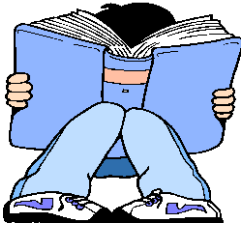
Tek başıma oyuncaklarımla

Bilmiyorum

38- Ailenle birlikte ya da tek başına kitap okuyor musun?

Evet her gün

Her gün değil ama bazı günler

Hayır, hiç

39- Evde seninle birlikte yaşayanlara aşağıda çarpı işareti koy.

Anne

Baba

Ağabey /erkek kardeş

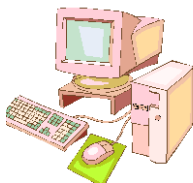
Abla/ kız kardeş

Bilmiyorum

39a- Evde ailenle mi vakit geçirirsin yoksa bilgisayar başında kendi kendine mi zaman geçirirsin?(ya da başka şeyler mi yaparsın?)

Aile

Bilgisayar

Hiç Bir şey

39b- Gameboy ya da başka bilgisayar oyunları oynuyor musun?

Evet

Bazen

Hayır

40a- Televizyondaki programları izliyor musun?

Evet, her gün

Her gün değil ama bazen

Hayır, hiç

40b- Geçen hafta televizyonda hiç çocuklarla ilgili haber izledin mi?

Evet

Hayır

40c- Peki yetişkinlerle ilgili haberlerden izledin mi?

Evet, her gün

Hayır

41- Sorular senin için zor muydu, kolay mıydı?

Kolay

Orta

Zor

42- Şimdi soruları bitirdiğimize göre daha fazlasını öğrenebiliriz. Testi yaparken eğlendin mi yoksa sıkıldın mı? Eğer eğlendiysen gülen yüzü, sıkıldıysan somurtan yüzü boya.

EK 4. CEVAP FORMU

0a-

0b-

0c-

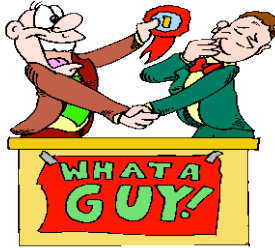
0b-

1-

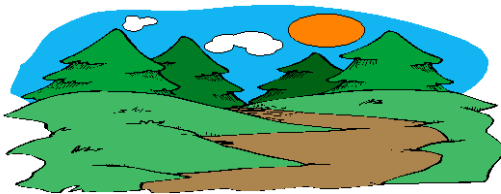
2-

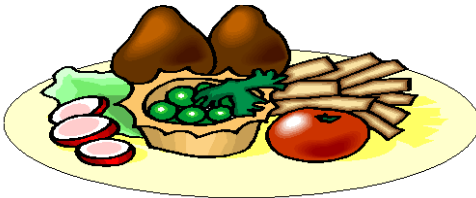
	Evet	Hayır
 		
		
		
		

3-

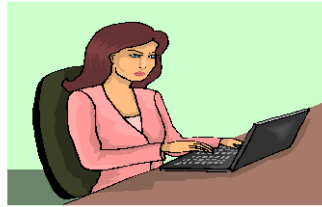
4-

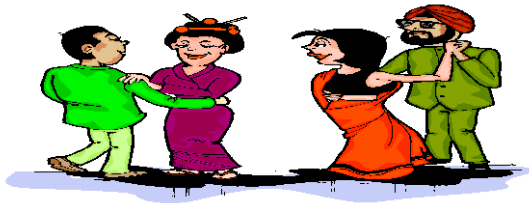
5-

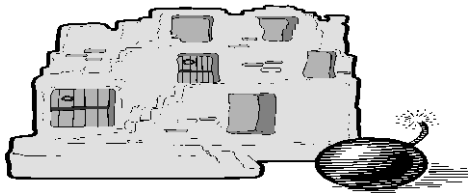
6-

7-

8-

9- 1-

2-

3-

4-

5-

6-

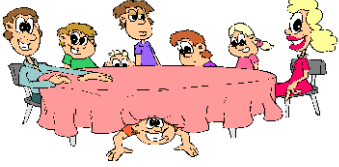

7-

8-

10-

11-

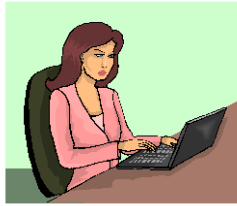
	Evet	Hayır
		
		
		

12a-

12b-

13-

13a-

13b-

14-

15a-

15b-

16-

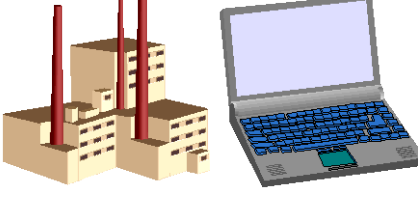
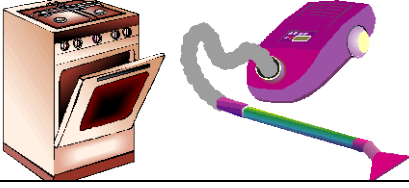
17a-

17b-

18- R

	Anne	Baba	İkisi de	Hiç kimse	Bilmiyorum
	 ☐	 ☐	 ☐	☐	☐ ?
	 ☐	 ☐	 ☐	☐	☐ ?
	 ☐	 ☐	 ☐	☐	☐ ?
	 ☐	 ☐	 ☐	☐	☐ ?
	 ☐	 ☐	 ☐	☐	☐ ?

19-

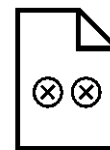
20-

21-

22-

23a-

23b-

24-

25-

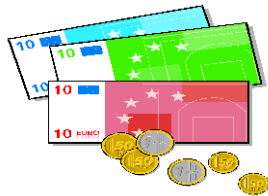
26a-

26b-

27-

28-

28a-

28b-

28c-

29-

30- ⚡

31- ★

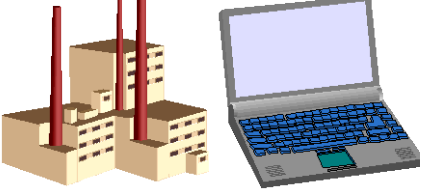
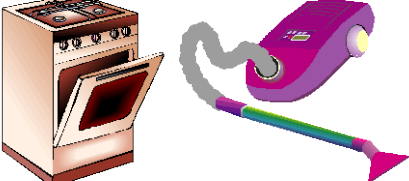
32- ⚡ 七

33- ★

34-

	Kadın	Erkek	İkisi de	Bilmiyorum
	 ☐	 ☐	 ☐	☐ ?
	 ☐	 ☐	 ☐	☐ ?
	 ☐	 ☐	 ☐	☐ ?
	 ☐	 ☐	 ☐	☐ ?
	 ☐	 ☐	 ☐	☐ ?

35a-

☐
☐
☐
☐

35b-

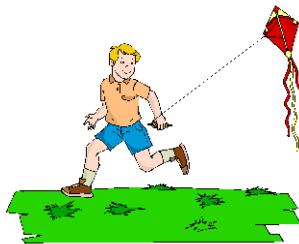
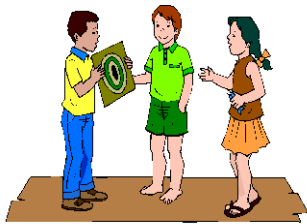
36a-

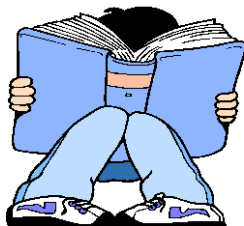
36b-

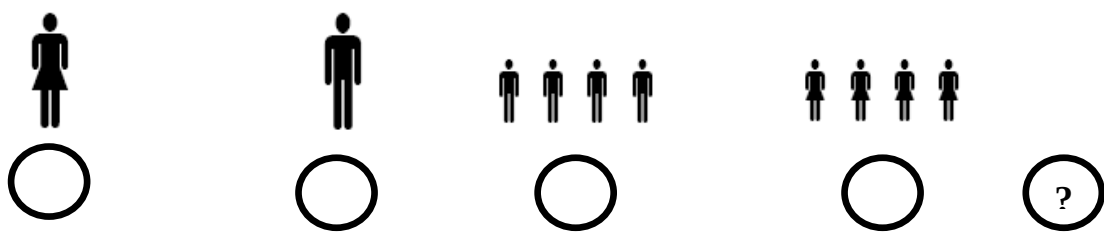
37-

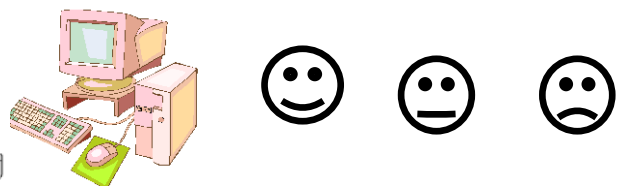
38-

39-

39a-

39b-

40a-

40b-

40c-

41-

42-

